

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att universitetslagen och yrkeshögskolelagen ändras. Till lagarna fogas det bestämmelser om specialiseringsutbildningar. Specialiseringsutbildningarna vid universiteten och yrkeshögskolorna är utbildningar för personer som redan har varit yrkesverksamma. Specialiseringsutbildningarna främjar professionell utveckling och specialisering och universiteten och yrkeshögskolorna ordnar utbildningarna för personer som har avlagt högskoleexamen och för personer som högskolan i fråga på annat sätt konstaterar ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

Som specialiseringsutbildning får sådan utbildning ordnas där yrkeshögskolorna eller universiteten tillsammans med företrädare för arbets- och näringslivet har avtalat om omfattning, mål, målgrupp och påvisande av sakkunskap. Studerandena antas till specialiseringsutbildning av den aktuella högskola som anordnar utbildningen.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

Lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2015.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÄN MOTIVERING	4
1 NULÄGE	4
1.1 Lagstiftning och praxis	4
Specialiseringsutbildningar	5
Specialiseringsstudier vid universitet	7
Yrkesinriktade specialiseringsstudier vid yrkeshögskolor	8
Fortbildning av läroavtalstyp	8
Fortbildning	9
Specialiseringsutbildningarna i förhållande till utbildnings- och behörighetskraven	9
De studerandes ställning	11
Finansiering av specialiseringsutbildningar och studier samt avgifter från de studerande	11
1.2 Den internationella utvecklingen och EU-ländernas lagstiftning	12
1.3 Bedömning av nuläget	14
Statistik	14
De nuvarande specialiseringsutbildningarna i praktiken	15
Behovet och utbudet av specialiseringsutbildning efter examen	16
2 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	17
2.1 Målsättning	17
2.2 Alternativ	18
2.3 De viktigaste förslagen	19
3 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	20
3.1 Ekonomiska konsekvenser	20
3.2 Konsekvenser för myndigheterna	22
3.3 Samhälleliga konsekvenser	22
4 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	23
4.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	23
4.2 Remissyttranden och hur de har beaktats	24
4.3 Samband med andra propositioner	25
DETALJMOTIVERING	26
1 LAGFÖRSLAG	26
1.1 Lagen om ändring av universitetslagen	26
1.2 Lagen om ändring av yrkeshögskolelagen	30
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	32
3 IKRAFTTRÄDANDE	33
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	33
LAGFÖRSLAG	35
1. Lag om ändring av universitetslagen	35
2. Lag om ändring av yrkeshögskolelagen	38
BILAGOR	40
PARALLELLTEXT	40
1. Lag om ändring av universitetslagen	40
2. Lag om ändring av yrkeshögskolelagen	45
FÖRORDNINGSUTKAST	48
1. Statsrådets förordning om examina och specialiseringsutbildningar vid universitet	48

2. Statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om yrkeshögskolor	
.....	51

ALLMÄN MOTIVERING

1 Nuläge**1.1 Lagstiftning och praxis**

Enligt 2 § i universitetslagen (558/2009) har universiteten till uppgift att främja den fria forskningen och den vetenskapliga och konstnärliga bildningen, att meddela på forskning grundad högsta undervisning och att fostra de studerande till att tjäna fosterlandet och mänskligheten. Då universiteten fullgör sina uppgifter ska de främja livslångt lärande, samverka med det övriga samhället samt främja forskningsresultatens och den konstnärliga verksamhetens genomslagskraft i samhället.

Enligt 7 § 1 mom. i universitetslagen kan vid universiteten avläggas lägre (kandidat) och högre (magister) högskoleexamina, vetenskapliga och konstnärliga påbyggnadsexamina, såsom licentiat- och doktorsexamen, samt yrkesinriktade påbyggnadsexamina. Examenssystemet är ett tvåstegssystem där de studerande först avlägger lägre högskoleexamen och, om de så önskar, därefter fortsätter att studera för högre högskoleexamen. Lägre högskoleexamen omfattar i allmänhet 180 studiepoäng och högre högskoleexamen 120 studiepoäng. Enligt 14 § i statsrådets förordning om universitetsexamina (794/2004) kan ett universitet dock inom det medicinska och odontologiska området ordna utbildning som leder till högre högskoleexamen så att lägre högskoleexamen inte ingår i utbildningen. Utbildning som leder till examen ordnas också inom ramen för universitetens magisterprogram. Enligt universitetslagen antas studerandena av universiteten själva, som också beslutar om grunderna för antagning av studerande. Vid antagningen av studerande kan universiteten tillämpa antagningskvoter, varvid för en viss grupp sökande har reserverats ett bestämt antal nybörjarplatser på basis av exempelvis grundutbildning eller modersmål.

I statsrådets förordning om universitetsexamina finns bestämmelser om bland annat examensomfattningarna och examensmålen och om vilka examina som kan avläggas vid de olika universiteten. Det genom förord-

ningen reglerade utbildningsansvaret är förpliktande för universiteten. Enligt 4 § i yrkeshögskolelagen (932/2014) har yrkeshögskolorna till uppgift att meddela sådan högskoleundervisning för yrkesinriktade expertuppgifter som baserar sig dels på arbetslivets och arbetslivsutvecklingens krav och dels på såväl forskning som konstnärliga och kulturella utgångspunkter och att stöda studerandenas yrkesutveckling. Utgångspunkten för utbildningsuppgiften är således praktiskt inriktad högskoleutbildning för expertuppgifter i arbetslivet. I utbildningen ska i första hand beaktas de krav som arbetslivet och utvecklingen av detta ställer, men samtidigt har högskoleundervisningen som syfte att meddela undervisning som grundar sig på såväl forskning som konstnärliga och kulturella utgångspunkter. Strävan är att stöda studerandenas yrkesutveckling.

Yrkeshögskolorna har dessutom i uppgift att bedriva dels forskning, utveckling och innovationsverksamhet som tjänar yrkeshögskoleundervisningen, som främjar arbetslivet och den regionala utvecklingen och som förnyar näringsstrukturen i respektive region och dels konstnärlig verksamhet. I skötseln av sina uppgifter ska yrkeshögskolorna främja livslångt lärande. Forskningen och utvecklingen vid yrkeshögskolorna tjänar å ena sidan yrkeshögskolestudierna och utvecklingen av dessa, men samtidigt ska forskningen, utvecklingen och innovationsverksamheten vid yrkeshögskolorna såväl främja arbetslivet och den regionala utvecklingen som förnya näringsstrukturen i regionen. Även den konstnärliga verksamheten ska ha koppling till det omgivande samhället. Kravet på främjande av livslångt lärande inkluderar vuxenutbildningen vid yrkeshögskolorna, vilken ska utvecklas med beaktande av behovet att vidmakthålla och stärka studerandenas arbetslivskompetens.

Enligt 10 § 1 mom. i yrkeshögskolelagen meddelar en yrkeshögskola inom ramen för sitt tillstånd undervisning som leder till högskoleexamen och yrkespedagogisk lärarutbildning. Dessutom får en yrkeshögskola ordna utbildning som innehåller delar av examina i form av öppen yrkeshögskoleunder-

visning eller i övrigt som fristående studier samt yrkesinriktade specialiseringsstudier och annan vuxenutbildning.

Vid yrkeshögskolorna kan avläggas yrkeshögskoleexamina och högre yrkeshögskoleexamina. Yrkeshögskoleexamina är yrkesinriktade högskoleexamina. I tillståndet för en yrkeshögskola anges vilka yrkeshögskoleexamina och till dem hörande examensbenämningar en yrkeshögskola kan utfärda (utbildningsansvar). I tillståndet kan efter behov även utbildningsansvaret för respektive examen preciseras. I tillståndet fastställs dessutom vilka högre yrkeshögskoleexamina och till dem hörande examensbenämningar yrkeshögskolan kan utfärda. I tillståndet fastställs också yrkeshögskolans rätt att ordna behövlig lärarutbildning för lärare och blivande lärare vid yrkeshögskolor och inom yrkesinriktad utbildning (yrkespedagogisk lärarutbildning).

Yrkeshögskolorna antar själva sina studerande och beslutar själva om grunderna för antagning av studerande. Liksom universiteten kan också yrkeshögskolorna vid antagningen av studerande tillämpa antagningskvoter, varvid för en viss grupp sökande har reserverats ett bestämt antal nybörjarplatser på basis av exempelvis grundutbildning eller modersmål.

Vid sidan av utbildning som leder till examen ordnar universiteten med stöd av gällande lagstiftning specialiseringsstudier och specialiseringsutbildning och yrkeshögskolorna yrkesinriktade specialiseringsstudier. Gemensamt för specialiseringsutbildningen och specialiseringsstudierna är att utbildningen fokuserar på en snävare och mer specifik kompetens än en examen. Regleringen på området är dock splittrad, och i lagstiftningen har specialiseringsutbildningen, specialiseringsstudierna och de yrkesinriktade specialiseringsstudierna olika ställning med avseende på bl.a. utbildningens ställning, finansieringen och de avgifter som tas ut för utbildningen.

Dessutom tillhandahåller universiteten och yrkeshögskolorna i form av öppen högskoleundervisning och fristående studier olika innehåll i anslutning till utbildning som leder till examen. I sådana fall är studierätten tids- och omfattningsmässigt begränsad, varvid

utbildningen inte heller leder till examen. För dylika studier kan högskolorna ta ut avgifter av en bestämd storlek.

Specialiseringsutbildningar

Enligt 24 § i statsrådets gällande förordning om universitetsexamina, nedan examensförordningen, kan en licentiatexamen som avläggs i form av påbyggnadsutbildning omfatta specialiseringsutbildning.

Enligt 4 § i undervisnings- och kulturministeriets förordning om precisering av universitetens utbildningsansvar och om specialiseringsutbildningar (568/2005) är specialiseringsutbildningar som ingår i licentiatexamen utbildning för specialpsykolog, utbildning för specialterapeut, naturvetenskaplig specialiseringsutbildning inom hälso- och sjukvård, specialiseringsutbildning för provisor och utbildning för specialsocialarbetare.

Enligt 24 § i examensförordningen ska en licentiatexamen som avläggs inom påbyggnadsutbildningen och innefattar specialiseringsutbildning omfatta systematisk teoretisk och praktisk fördjupning i specialområdet, en licentiatavhandling inom det egna specialområdet och handledd arbetserfarenhet inom specialområdet. Målet för den specialiseringsutbildning som ingår i licentiatexamen är att den studerande blir väl förtrogen med och lär sig arbeta självständigt inom sitt eget specialområde.

Enligt 11 § i examensförordningen kan specialiseringsutbildning genomföras också med vissa lägre högskoleexamina som grund. Specialiseringsutbildning med lägre högskoleexamen som grund finns dock endast inom farmaci. Enligt 11 § i examensförordningen och 4 § i undervisnings- och kulturministeriets förordning om precisering av universitetens utbildningsansvar och om specialiseringsutbildningar, nedan utbildningsansvarsförordningen, kan specialiseringsutbildning för farmaceuter genomföras med lägre högskoleexamen som grund.

Enligt examensförordningen omfattar specialiseringsutbildningen för farmaceuter fördjupning i specialområdet, en avhandling inom specialområdet samt handledd arbetserfarenhet inom specialområdet. Målet för specialiseringsutbildningen för farmaceuter är

att den studerande blir väl förtrogen med och lär sig arbeta självständigt inom sitt eget specialområde.

I undervisnings- och kulturministeriets förordning om precisering av universitetens utbildningsansvar och om specialiseringsutbildningar finns närmare bestämmelser om specialiseringsutbildning för farmaceuter, provisorer, specialterapeuter, naturveten-

skaplig specialiseringsutbildning inom hälso- och sjukvård, specialpsykologutbildning och utbildning för specialsocialarbetare. I bestämmelserna fastställs vilka examina som godkänns som grund för respektive specialiseringsutbildning och inom vilka specialområden och vid vilka universitet respektive specialiseringsutbildning kan genomföras.

Specialiseringsutbildning	Föreskriven grundexamen	Specialområden inom vilka	Uninversitet vid vilka specialiseringsutbildning kan genomföras
Specialpsykologutbildning	Psykologie magister eller annan motsvarande examen	Utvecklingspsykologi och pedagogisk psykologi Neuropsykologi Psykoterapi Hälsopsykologi Arbets- och organisationspsykologi	Helsingfors universitet Joensuu universitet Jyväskylä universitet Tammerfors universitet Åbo universitet Åbo Akademi
Utbildning för specialterapeuter	Högre högskoleexamen inom området för logopedi	Neurologiska kommunikationsstörningar hos vuxna Neurologiska kommunikationsstörningar hos barn Kommunikationsstörningar till följd av hörselskador Röststörningar	Helsingfors universitet Uleåborgs universitet
Naturvetenskaplig specialiseringsutbildning inom hälso- och sjukvård	Naturvetenskaplig högre högskoleexamen Agrikultur- forstvetenskaplig högre högskoleexamen Teknisk-vetenskaplig högre högskoleexamen	Sjukhusgenetik Sjukhusfysik Sjukhuskemi Sjukhusmikrobiologi Sjukhuscellbiologi	Helsingfors universitet - Sjukhusgenetiker - Sjukhusfysiker - Sjukhuskemist - Sjukhusmikrobiolog Jyväskylä universitet - Sjukhuscellbiolog Kuopio universitet - Sjukhusfysiker

			- Sjukhuskemist Uleåborgs universitet - Sjukhusfysiker
Specialiseringsutbildning för provisorer	Provisorsexamen eller annan motsvarande examen	Apoteksfarmaci Sjukhus- och hälsocentralfarmaci Industrifarmaci	Helsingfors universitet Kuopio universitet
Utbildning för specialsocialarbetare	Magister i samhällsvetenskaper Politics magister eller annan motsvarande examen	Socialt arbete bland barn och unga Rehabiliterande socialt arbete Socialt arbete och marginalisering Specialområdet välfärdstjänster Socialt arbete för samhällsnätverk	Helsingfors universitet Jyväskylä universitet Kuopio universitet Laplands universitet Tammerfors universitet Åbo universitet
Specialiseringsutbildning för farmaceuter	Farmaceut eller annan motsvarande examen	Sjukhus- och hälsocentralfarmaci	Helsingfors universitet Kuopio universitet

Specialiseringsutbildningar med stöd av nuvarande lagstiftning ordnas enbart inom vård och omsorg. Enligt 4 § i utbildningsansvarsförordningen beslutar undervisnings- och kulturministeriet på framställning av respektive universitet och efter att ha hört social- och hälsovårdsministeriet vilka specialiseringsutbildningar och inom vilka specialområden respektive universitet ordnar specialiseringsutbildning. Regleringen har inte förpliktat universiteten att ordna ovan nämnda specialiseringsutbildningar, och också i praktiken har ordnandet av dessa varierat.

Det finns inga närmare bestämmelser om specialiseringsutbildningarnas innehåll, och universiteten beslutar själva om omfattningen av en specialiseringsutbildning. Utbildningarnas omfattning varierar mellan 45 och 120 studiepoäng. Specialiseringsutbildningarna för specialpsykologer och specialsocialarbetare har hört till de mest omfattande (120 studiepoäng).

Undervisnings- och kulturministeriet samlar inte in information om antalet deltagare i specialiseringsutbildning. Enligt uppgifterna från universiteten varierar antalet studerande inom de olika utbildningarna. Specialpsykologutbildningen och utbildningen för specialsocialarbetare har haft mest deltagare. Dessa fleråriga utbildningar har haft 100—340 studerande per år. Inom de övriga områdena har antalet studerande varierat från ett fåtal till några tiotal. Regelbunden utbildning ordnas inte inom alla områden. Också antalet licentiatexamina har minskat jämnt. År 2011 avlades 203 licentiatexamina jämfört med 558 ännu år 2004.

Specialiseringsstudier vid universitet

Enligt 12 § i förordningen om högskolornas examenssystem (464/1998) är universitetens specialiseringsstudier sådana studier som kompletterar examenssystemet och främjar utvecklingen i yrket och som univer-

siteten ordnar i form av fortbildning omfattande minst 20 studieveckor för dem som har avlagt högskoleexamen och för andra som har tillräckliga studieförutsättningar. Som sådana specialiseringsstudier betraktas inte studier vilkas mål bestäms i förordningarna om universitetsexamina.

Regleringen av specialiseringsstudier är knapp. I 13 § i förordningen om högskolornas examenssystem har funnits en särskild bestämmelse om specialiseringsstudier inom hälso- och sjukvården. Enligt bestämmelsen kan sådan utbildning som avses i 6 § i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) och i 2 § 2 och 3 mom. i förordningen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (564/1994) utöver de utbildningar som föreskrivs genom förordning ordnas som sådana specialiseringsstudier som avses i 12 § enligt vad som bestäms genom beslut av undervisningsministeriet efter att social- och hälsovårdsministeriet har hörts. I praktiken har specialiseringsstudier tillhandahållits inom flera utbildningsområden (till exempel specialiseringsstudier inom alkohol- och drogprevention, specialiseringsstudier för styrekonomer, specialiseringsstudier inom apoteks-farmaci och specialiseringsstudier inom säljledning). Specialiseringsstudierna vid universiteten har ordnats närmast som affärsverksamhet. Vid marknadsföringen av långa fortbildningar används i stor utsträckning också diverse andra benämningar, såsom MBA, eMBA och PD-studier samt expertprogram.

Antalet deltagare i specialiseringsstudier har minskat under hela 2000-talet. Antalet utbildningar har minskat från cirka 570 till 220 och antalet deltagare från cirka 8 500 till 3 500 studerande. Ingen information om specialiseringsstudierna har samlats in efter 2009.

Yrkesinriktade specialiseringsstudier vid yrkeshögskolor

Enligt 12 § i statsrådets förordning om yrkeshögskolor (352/2003), som gäller till utgången av 2014, är yrkesinriktade specialiseringsstudier omfattande fortbildningsprogram

som grundar sig på yrkeshögskoleexamen och består av 30—60 studiepoäng.

Enligt 12 § i förordningen om högskolornas examenssystem är yrkeshögskolornas specialiseringsstudier sådana fortbildningsprogram som leder till yrkesinriktade påbyggnadsexamina eller andra omfattande fortbildningsprogram som kompletterar examenssystemet, främjar utvecklingen i yrket och ordnas för dem som har avlagt högskoleexamen, examen på institutnivå eller examen inom yrkesutbildning på högre nivå och för andra som har tillräckliga studieförutsättningar.

En stor del av de yrkesinriktade specialiseringsstudierna har koncentrerats till vården och omsorgen, men specialiseringsstudier har också ordnats inom andra utbildningsområden (till exempel specialiseringsstudier inom disponentskap, för sälj- och serviceexperter, inom idrottsmarknadsföring och inom ledarskap). Antalet statistikförda deltagare i specialiseringsstudier har varit nedåtgående. Antalet studerande inom yrkesinriktade specialiseringsstudier vid yrkeshögskolorna har också varit nedåtgående. År 2002 uppgick antalet till cirka 6 000 deltagare, medan endast cirka 1 500 personer tog emot en plats enligt statistiken 2013. Yrkeshögskolorna har under de senaste åren till en del integrerat sin tidigare utbildning i form av yrkesinriktade specialiseringsstudier i det avgiftsbelagda fortbildningsutbudet.

I praktiken har yrkeshögskolorna planerat de yrkesinriktade specialiseringsstudierna i samråd med företrädare för det regionala arbetslivet. En central utgångspunkt för studierna har ofta varit det förutsedda arbetslivsbehovet i den aktuella yrkeshögskolans verksamhetsområde. Yrkeshögskolornas kvalitetssystem inkluderar de yrkesinriktade specialiseringsstudierna, och också deras undervisningsplaner har i regel fastställts genom ett likadant förfarande som undervisningsplanerna för den examensinriktade utbildningen.

Fortbildning av läroavtalstyp

Vid sidan av specialiseringsstudier, specialiseringsutbildning och yrkesinriktade specialiseringsstudier ordnar högskolorna också

annan långvarig fortbildning. Sedan 2009 har högskolorna med stöd av specialunderstöd som har beviljats av undervisnings- och kulturministeriet ordnat fortbildning av läroavtalstyp. En del av utbildningen har i fråga om målsättningarna motsvarat tidigare ordnade specialiseringsstudier och annan långvarig fortbildning.

Inom fortbildningen av läroavtalstyp har inlärn timer i arbetet integrerats i utbildningen så att minst hälften av utbildningen består av inlärn timer i arbetet. Varje år har cirka 1 200 studerande påbörjat fortbildning av läroavtalstyp, som har format sig så att den omfattar 30, 45 eller 60 studiepoäng.

Fortbildningen av läroavtalstyp har i regel ordnats av tematiska nätverk av högskolor. I en del nätverk medverkar såväl yrkeshögskolor som universitet. Utbildningarna är avsedda för yrkesverksamma personer som har avlagt högskoleexamen.

Företrädare för arbetslivet medverkar i såväl planeringen och genomförandet som utvärderingen av utbildningen. Utbildningen kan ha utgått exempelvis från behovskartläggningar som gjorts i samråd med arbetsgivarna. Utbildningarna kan också ha en styrgrupp med företrädare för högskolorna och arbetsgivarna. Enligt kommentarerna om utbildningen har den starka arbetslivskopplingen betraktats som en betydelsefull fördel hos läroavtalsutbildningen, men samtidigt har arbetslivskopplingen och särskilt inlärn timer i arbetet ansetts kräva vidareutveckling.

Utbildningen består i allmänhet av teoretisk undervisning som tagits fram av en eller flera högskolor och av handledd inlärn timer i arbetet. I undervisningsplanerna betonas vanligen delen med inlärn timer i arbetet, men det finns ingen enhetlig praxis i fråga om detta. Det finns inga separata bestämmelser om utbildningens struktur eller mål, men oftast består utbildningen av växelvisa perioder med inlärn timer i arbetet respektive teoretisk undervisning. Typiska former av inlärn timer i arbetet är exempelvis utvecklingsuppgifter och handledd arbetsrotation. Utmärkande för inlärn timer i arbetet är att den studerande har en handledare från både högskolan och arbetsplatsen i fråga.

Kompetensen påvisas på det sätt som högskolorna förutsätter, till exempel genom en

utvecklingsuppgift, ett projektarbete eller yrkesprov. För utbildningen kan tas ut en avgift av antingen den studerande eller arbetsgivaren, och avgiften är då högst så stor som skillnaden mellan statsunderstödet och kostnaderna för ordnandet av utbildningen. Utbildning har tillhandahållits som både avgiftsfri och avgiftsbelagd service. Avgiftsbeloppen har varierat, men har typiskt uppgått till 300—600 euro.

Fortbildning

Högskolorna ordnar också fortbildning som har prissatts på företagsekonomiska grunder. Fortbildning ordnas både i form av utbildning som är öppen för alla och på beställning. Ordnandet av fortbildning regleras inte i lagstiftningen. I yrkeshögskolelagen och universitetslagen har endast nämnts att fortbildning kan ordnas.

Enligt 5 § 3 mom. i yrkeshögskolelagen kan en yrkeshögskola bedriva affärsverksamhet som stöder fullgörandet av dess uppgifter enligt 4 § i yrkeshögskolelagen. Enligt 5 § i universitetslagen kan de offentligrättsliga universiteten på motsvarande sätt bedriva sådan affärsverksamhet som stöder fullgörandet av de uppgifter som nämns i lagen.

Som fortbildning har ordnats framför allt olika utbildningar med anknytning till ledarskapsområden, ekonomiförvaltning, teknologitnyttjande, företagsekonomi, projekthantering och terapiområdet.

Specialiseringsutbildningarna i förhållande till utbildnings- och behörighetskraven

Vissa specialiseringsutbildningar som har slutförts med stöd av gällande lagstiftning har gett möjlighet att nå en viss behörighet eller en i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) avsedd ställning som yrkesutbildad person med skyddad yrkesbeteckning. Av de nuvarande specialiseringsutbildningarna hör specialiseringsutbildning inom naturvetenskaper till dessa.

Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira beviljar på ansökan yrkesutbildade personer inom hälso- och

sjukvården som har utbildat sig i Finland eller utomlands rätt att utöva ett yrke inom hälso- och sjukvården i Finland. Valvira kan bevilja en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården tre slags rättigheter att utöva sitt yrke: rätt att verka som legitimerad yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården, rätt att använda en skyddad yrkesbeteckning eller begränsat tillstånd att utöva sitt yrke. I varken lagen eller förordningen (564/1994) om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården hänvisas dock till lagstiftningen inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde.

Till yrkesbeteckningarna för yrkesutbildade personer med skyddad yrkesbeteckning räknas enligt förordningen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården hjälpmedelstekniker, fotterapeut, utbildad massör, kiropraktor, naprapat, osteopat, närvårdare, psykoterapeut, sjukhusfysiker, sjukhusgenetiker, sjukhuskemist, sjukhusmikrobiolog och sjukhuscellbiolog. Enligt 2 b § i förordningen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården avses med utbildning som leder till yrket som sjukhusfysiker, sjukhusgenetiker, sjukhuskemist, sjukhusmikrobiolog eller sjukhuscellbiolog en minst fyra-årig enhetlig utbildning som godkänts av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården. I praktiken har Valvira som utbildning som leder till skyddad yrkesbeteckning som sjukhusfysiker, sjukhusgenetiker, sjukhuskemist, sjukhusmikrobiolog och sjukhuscellbiolog godkänt specialiseringsutbildning som slutförts vid ett universitet.

I social- och hälsovårdsministeriets förordning om medicinsk användning av strålning (423/2000) finns bestämmelser om sakkunniga och utbildning i medicinsk fysik. En sakkunnig i medicinsk fysik ska ha en särskilt fastställd specialiseringsutbildning för sjukhusfysiker, som omfattar en ansvarig föreståndares behörighet enligt 18 § i strålskyddslagen när det gäller allmän användning av strålning inom det medicinska området. Vid röntgenverksamhet i uppgifter enligt 15 § 3 mom. kan verka också en av Strålsäkerhetscentralen godkänd fysiker eller annan person med lämplig högskoleexamen som inom allmän användning av strålning inom det medicinska området har både en ansvarig

föreståndares behörighet enligt 18 § i strålskyddslagen (592/1991) och den förtrogenhet och erfarenhet som expertuppgifter inom röntgenverksamhet förutsätter.

Strålsäkerhetscentralen meddelar allmänna anvisningar om användning av strålning och säkerhet vid strålningsverksamhet, strålsäkerhetsanvisningar (ST-direktiv), med stöd av 70 § 2 mom. i strålskyddslagen (592/1991). I Strålsäkerhetscentralens anvisning Behörighet och strålskyddsutbildning för personer inom en användarorganisation (ST 1.8/17.2.2012) har specialiseringsutbildningen för sjukhusfysiker utnyttjats när utbildnings- och behörighetskraven för olika uppgifter har fastställts.

Rådets nya direktiv 2013/59/Euratom om säkerhetsnormer för skydd mot strålning ska sättas i kraft inom den nationella lagstiftningen senast 6.2.2018. I samband med detta blir det aktuellt att avgöra frågorna med anknytning till utbildningen inom skyddet mot strålning.

Kommissionen har gett ut anvisningarna "European Guidelines on Medical Physics Expert" som tagits fram av en expertgrupp under ledning av European Federation of Organizations for Medical Physics (EFOMP). Universiteten har numera med stöd av sina egna beslut inkluderat kraven enligt anvisningarna i utbildningen för sjukhusfysiker. Anvisningarna ingår inte i EU-akterna utan utgör till sin natur interna rekommendationer för yrkeskåren.

De övriga specialiseringsutbildningarna som grundar sig på nuvarande lagstiftning saknar koppling till utbildningskraven för yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården och till de föreskrivna behörighetskraven. Vissa aktörer har dock utnyttjat specialiseringsutbildningar när de har fastställt de nödvändiga behörigheterna i sin verksamhet. Varken bestämmelserna eller deras grunder baserar sig dock på lagstiftning. Exempelvis Folkpensionsanstalten har genom anvisningar fastställt vilken utbildning som förutsätts av neuropsykologer, psykoterapeuter och musikterapeuter för att de ska kunna godkännas som rehabiliteringsserviceproducenter.

De studerandes ställning

I universitetslagen och yrkeshögskolelagen och i förordningarna med stöd av dessa föreskrivs om de studerandes ställning, bl.a. antagning av studerande, mottagande av studieplats, inskrivning och studierätt, målsatta studietider, behörighet för studier som leder till högskoleexamen, bedömning av studieprestationer, tillgodoräknande av studier, rättelseförfarande och studerandedisciplin.

En del av bestämmelserna i ovan nämnda lagar och förordningar gäller utifrån deras innehåll och lydelse endast studerande inom utbildning som leder till examen. En del bestämmelser gäller utan närmare definition studerande, men tolkningarna om huruvida också studerande som avlägger examensdelar och andra personer än sådana som studerar för en examen ska räknas som studerande enligt lagstiftningen varierar.

Ställningen för studerande inom annan utbildning än sådan som leder till examen har i viss mån varit oklar, eftersom bestämmelserna om studerande allmänt taget har tillämpats på olika sätt. Alla bestämmelser har enligt vedertagen uppfattning inte ansetts gälla andra än studerande inom utbildning som leder till examen. Exempelvis bestämmelserna om bedömning av studieprestationer och rättelseförfarande har däremot i allmänhet ansetts gälla också studerande som genomför universitets- eller yrkeshögskoleundervisning. I vissa fall har bestämmelserna tillämpats även på studier i form av fortbildning, såsom inom psykioterapeututbildning som har ordnats av universiteten.

Finansiering av specialiseringsutbildningar och studier samt avgifter från de studerande

Universiteten är ekonomiskt och administrativt autonoma. Universiteten beslutar om allokeringen av den basfinansiering som anvisas dem med stöd av universitetslagen. Detsamma gäller också den övriga finansieringen, såvida den som har beviljat finansieringen inte har ställt särskilda villkor för hur finansieringen används eller såvida finansieringen inte anknyter till ett bestämt projekt. Universitetens totalfinansiering består av statlig finansiering som i statsbudgeten har

anvisats universiteten direkt och dessutom av intäkter från samfinansierad verksamhet, avgiftsbelagd verksamhet samt av donationer och kapitalavkastning. En betydande del av den kompletterande finansieringen består av nationellt konkurrensutsatt forskningsfinansiering. I beräkningskriterierna för finansieringsandelen för utbildning inom ramen för den finansiering som fastställs enligt universitetslagen ingår en andel som fastställs på basis av det sammanlagda antalet studiepoäng som har genomförts inom den öppna universitetsundervisningen och i form av fristående studier; denna andel uppgår till två procent av basfinansieringen. Ordandet av specialiseringsutbildning och specialiseringsstudier ingår inte som finansieringskriterier i universitetens finansieringsmodell.

Utbildning som leder till examen är avgiftsfri för de studerande. Sålunda har studerande gratis kunnat genomföra specialiseringsutbildning som en del av en licentiatexamen. Avgiftsfriheten omfattar undervisning som anknyter till examina och uppgifter som denna förutsätter eller som hänför sig till denna, såsom förhör, bedömningar, urvals- och nivåprov, handledning och granskning av lärdomsprov, studierådgivning, intyg över studieprestationer och examensbetyg.

För annan utbildning än sådan som leder till examen får universiteten ta ut avgifter enligt 8 § i universitetslagen. Närmare bestämmelser om avgifterna utfärdas genom förordning av statsrådet (1082/2009) med iakttagande av vad som bestäms om offentligrättsliga prestationers självkostnadsvärde i lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992). I förordningen om universitetsavgifter föreskrivs att för öppen universitetsundervisning och fristående studier kan tas ut högst tio euro per studiepoäng som ingår i studierätten.

Sådana studier inom lärarutbildningen enligt 19 § i statsrådets förordning om universitetsexamina som fullgörs som fristående studier samt specialiseringsutbildningen för farmaceuter har dock med stöd av förordningen varit avgiftsfria för den studerande.

Universiteten beslutar på företagsekonomiska grunder om avgifter som tas ut för fortbildning. Som specialiseringsstudier vid universiteten tillhandahålls vanligen avgifts-

belagd, långvarig fortbildning. Universiteten beslutar om prissättningen av specialiseringsstudier.

Enligt 5 § i universitetslagen kan de offentligt-rättsliga universiteten bedriva sådan affärsverksamhet som stöder fullgörandet av de uppgifter som nämns i lagen. När universiteten bedriver affärsverksamhet agerar de på den öppna marknaden, som berörs även av EU:s konkurrens- och statsunderstödsregler. Staten finansierar inte universitetens affärsverksamhet, utan kostnaderna ska täckas med inkomsterna från affärsverksamheten.

Enligt 62 § i universitetslagen ska ett universitet som inte har bolagiserat sin verksamhet presentera resultatuppgifterna om affärsverksamheten separat för varje verksamhet i noterna till bokslutet i form av en resultaträkning. Universitetens affärsverksamhet består av bl.a. fortbildning och forskningsprojekt till marknadspris. Universitetens möjligheter att prissätta sina tjänster enligt eget beslut begränsas av den utbildning som leder till högskoleexamen och som är avgiftsfri enligt universitetslagen, av de högsta priserna enligt 2—5 § i förordningen om universitetsavgifter och av eventuella andra bestämmelser på EU-nivå eller nationell nivå. Därmed kan ett universitet i situationer där det inte är fråga om ekonomisk verksamhet som lyder under konkurrensrättsliga regler eller statsunderstödsregler prissätta sina produkter och tjänster också på andra än företagsekonomiska grunder.

Ansvar för basfinansieringen av yrkeshögskolorna övergår vid ingången av 2015 i sin helhet på staten i och med att den kommunala självfinansieringsandelen av yrkeshögskolornas driftkostnader avskaffas.

Enligt 43 § i yrkeshögskolelagen beviljar undervisnings- och kulturministeriet från början av 2015 yrkeshögskolorna basfinansiering för fullgörande av uppgifterna enligt yrkeshögskolelagen på kalkylerade grunder inom gränserna för anslaget i statsbudgeten med beaktande av verksamhetens kvalitet, genomslagskraft och omfattning. Dessutom beviljas finansiering på basis av övriga utbildningspolitiska och forsknings- och utvecklingspolitiska mål. Den övriga finansiering som yrkeshögskolorna får minskar inte den statliga finansieringen enligt yrkeshög-

skolelagen. De av yrkeshögskolorna ordnade specialiseringsstudierna beaktas inte som finansieringsfaktor i den kalkylmässiga modell enligt vilken basfinansieringen fastställs.

Yrkeshögskolornas basfinansiering har bundits till ökningen i kostnadsnivån. Det budgetanslag som har anvisats för yrkeshögskolorna justeras enligt 43 § 2 mom. i yrkeshögskolelagen varje år enligt högskoleindexet, som består av det allmänna förtjänstnivåindexet, konsumentprisindexet och partiprisindexet.

De avgifter som yrkeshögskolorna tar ut regleras när det är fråga om avgifter som yrkeshögskolorna tar ut för skötseln av den offentligt-rättsliga uppgiften eller verksamhet i vilken staten deltar med finansiering. Om avgifter som tas ut i yrkeshögskolornas verksamhet utfärdas bestämmelser genom statsrådets förordning (1230/2009). Enligt förordningen kan för yrkesinriktade specialiseringsstudier enligt 17 § i yrkeshögskolelagen av den studerande tas ut en avgift på högst 250 euro per termin. För öppen yrkeshögskoleundervisning enligt 17 § i yrkeshögskolelagen kan av den studerande tas ut en avgift på högst 10 euro per i 12 § 3 mom. i statsrådets förordning om yrkeshögskolor avsedd studiepoäng som ingår i studierätten. Avgiften är densamma om den studerande på annat sätt än inom den öppna högskoleundervisningen och med stöd av studierätt som yrkeshögskolan har beviljat i form av fristående studier bedriver studier som leder till examen.

Yrkeshögskolorna prissätter sin avgiftsbelagda serviceverksamhet på företagsekonomiska grunder. Avsteg från den företagsekonomiska prissättningen kan göras exempelvis i situationer där det inte är fråga om ekonomisk verksamhet som lyder under konkurrensrättsliga regler eller statsunderstödsregler.

1.2 Den internationella utvecklingen och EU-ländernas lagstiftning

I det följande granskas i korthet specialiserings- och examensutbildningen i vissa europeiska länder. Granskningen fokuserar på Sverige, Danmark, Norge, Irland och Holland, som har utbildning som är avsedd att

genomföras efter högskoleexamen. Granskningen fäster särskild uppmärksamhet på utbildningens ställning, utbildningens arbetslivskopplingar och på kvalitetssäkringen och finansieringen av utbildningen. Dessutom granskas utbildningens förhållande till den utbildning som leder till examen.

Nomenklaturen för specialiseringsutbildningen och examina varierar landsvis. Jämförelsen koncentrerar sig på specialiseringsutbildningen efter examina i de två första cyklerna enligt Bolognaprocessen. Högre högskoleexaminas ställning som specialiseringsutbildning har behandlats när det har varit ändamålsenligt. Doktorsutbildningen har inte tagits med i jämförelsen.

I flera jämförelseländer ordnas specialistutbildning inom medicin och odontologi i form av specialiseringsutbildning på 5–6 år efter grundexamen. Endast i Finland och Italien har det föreskrivits i lag att utbildningen ska ordnas som utbildning som leder till examen. I de övriga länderna består specialistutbildningen i medicin av specialiseringsutbildning efter examen. Flera europeiska länder tillhandahåller fortbildning med sikte på yrkesinriktad specialisering efter högskoleexamen; denna omfattar vanligtvis 30–90 studiepoäng.

Utbildning tillhandahålls bl.a. inom vården och omsorgen, det tekniska området, lärarutbildningen och det företagsekonomiska området. Länderna uppvisar skillnader i fråga om huruvida utbildningen har ordnats som korta examina eller som fortbildning.

Vid de yrkesinriktade högskolorna (university college, yrkeshögskolor och motsvarande typer av högskolor) är utbildningen vanligen avsedd för personer som har avlagt lägre högskoleexamen. Inom vården och omsorgen tillhandahåller vissa länder examina som ger behörighet för ett nytt yrke (t.ex. barnmorskeexamen i Sverige med sjuksköterskeexamen som grundutbildning). Många typer av lärarutbildning (t.ex. yrkespedagogisk lärarutbildning, speciallärarutbildning) har i många länder ordnats som egna helheter. Huruvida det är fråga om en egentlig examen (t.ex. Sverige) eller fortbildning som ger behörighet varierar. Efter en lägre högskoleexamen tillhandahåller vetenskapshögskolorna och universiteten både diplomutbildning (Ir-

land och Danmark) och yrkesinriktad utbildning som leder till högre högskoleexamen.

Inom generalistområdena tillhandahåller universiteten i många länder för det mesta utbildningsprogram som leder till högre högskoleexamen i stället för kortare specialiseringsutbildningar. Detta torde kunna förklaras bl.a. med vissa länders och områdes starka tradition av 5-åriga utbildningar, där den lägre högskoleexamen saknar en tydlig särställning. I exempelvis Irland torde den lägre högskoleexamens starka ställning i sin tur ha påverkats av att diploma-examina inom den nationella referensramen har placerats i gränsområdet mellan bachelor-examen och master-examen.

De danska diplomutbildningarna (diplomuddannelser) har tagits fram för yrkesverksamma vuxna som redan har en högskoleutbildning. Utbildningar tillhandahålls inom flera områden, och de kan genomföras flexibelt per modul. Diplomutbildningarna omfattar 60 studiepoäng. Det går också att sammanställa individuella utbildningar som ger intyg över diplomutbildning. I det nationella utbildningssystemet förekommer diplomutbildningen också som ett arbetslivsinriktat alternativ till den traditionella högre högskoleexamen. För arbetande vuxna innebär moduluppbyggnaden en mer flexibel studieform än examensutbildning.

De irländska diploma-examina (Postgraduate Diploma och Postgraduate Certificate) är i förhållande till utbildningarna i jämförelseländerna tydligare integrerade i det nationella examenssystemet. Examensnivån har fastställts inom en nationell referensram. Examina kan avläggas inom flera utbildningsområden. I praktiken tjänar diploma-examina flera olika syften i utbildningssystemet. De fungerar som specialiseringsredskap efter avläggandet av en lägre högskoleexamen. De kan också utgöra ett snävare alternativ till en högre högskoleexamen. De erbjuder även ett sätt att skaffa merkompetens för inledande av studier som leder till en högre högskoleexamen.

I Sverige ordnas en del av specialiseringsutbildningen efter högskoleexamen som kortare yrkesexamina efter grundexamen. Yrkesexamina tillhandahålls inom vården och omsorgen och inom undervisningsområdet.

Studierna omfattar 60—90 studiepoäng. Exempelvis har specialiseringen till barnmorska eller distriktssköterska (motsvarande hälsovårdare i Finland) ordnats i form av en yrkesexamen som avläggs efter sjuksköterskeexamen.

Alla jämförelseländer tillhandahåller också kortare fortbildning som är avsedd att genomföras efter högskoleexamen. Utbildningarna består av egna helheter eller till exempel examensdelar. Huruvida utbildningarna efter examen eller de kortare examina är avgiftsfria eller avgiftsbelagda varierar landsvis. I Sverige är yrkesexamina efter högskoleexamen avgiftsfria för den studerande, medan diplomutbildningarna i både Danmark och Irland däremot är avgiftsbelagda. Utbildningen av fortbildningskaraktär är i allmänhet avgiftsbelagd.

1.3 Bedömning av nuläget

Statistik

År 2010 hade cirka 671 000 personer av Finlands befolkning i åldersgruppen 25—64 år avlagt minst en utbildning på lägre högskolenivå. Målet är att alltså höja befolkningens utbildningsnivå så att andelen personer i ovan nämnda åldersgrupp som har avlagt högskoleexamen år 2020 uppgår till 30 procent mot dagens andel på 22,3 procent.

De högskoleutbildade deltar aktivt i utbildning också efter avlagd examen. Enligt vuxenutbildningsundersökningen 2012 hade 70 procent av de som hade genomfört utbildning på högre nivå deltagit i vuxenutbildning under de föregående 12 månaderna, medan andelen för hela befolkningen i åldersgruppen 18—64 år var 52 procent. Bland dem som hade genomfört utbildning på högre nivå var det genomsnittliga antalet utbildningsdagar också klart större (7,0) än bland dem som hade genomfört grundstadiutbildning (2,3) eller mellanstadiutbildning (3,8). De högskoleutbildades antal utbildningsdagar har dock minskat sedan 2006, då genomsnittet var 8,8 dagar.

Också den socioekonomiska ställningen inverkar på deltagandet. Av de högre tjänstemännen deltog 78 procent och av de lägre 71 procent i vuxenutbildning. Av pensionä-

rerna deltog 13 procent, av lantbruksföretagarna 37 procent, av de övriga företagarna 38 procent och av arbetstagarna 43 procent i vuxenutbildning.

Av löntagarna med examen på högre nivå studerade 71 procent inom personalutbildning med arbetsgivarens stöd, medan andelen för personal med utbildning på grundstadium var 45 procent och för personal med utbildning på mellanstadium 52 procent. Den offentliga sektorn och de stora företagen utbildar sin personal mest. Också personalutbildningsvolymen per löntagare har sjunkit sedan 2006. Då fick löntagarna i genomsnitt sex och en halv dag personalutbildning mot endast drygt fem dagar 2012. De högskoleutbildade upplever också oftare att de kunskaper och färdigheter som de behöver i arbetslivet är bristfälliga och anser sig behöva merutbildning i högre grad än de som har genomfört lägre utbildning.

Arbetslösheten bland högskoleutbildade är lägre än bland den övriga befolkningen. Ändå var arbetslöshetsnivån 2012 bland dem med lägre högskoleexamen 4,3 procent och även bland dem med högre högskoleexamen 4,1 procent (Statistikcentralens arbetskraftsundersökning 2013). Enligt arbets- och näringsministeriets arbetsförmedlingsstatistik fanns det bland de högskoleutbildade och de som genomfört forskarutbildning cirka 39 000 arbetslösa arbetssökande och cirka 2 000 permitterade i april 2014.

De högskoleutbildades behov av utbildning efter examen har behandlats i flera arbetsgrupper som tillsatts av undervisnings- och kulturministeriet. Utvecklingen av vuxenutbildningen vid högskolorna har under de senaste åren fokuserat på inläring i arbetet och en allt starkare arbetslivskoppling. I fortbildningen av läroavtalstyp har arbetsplatserna utnyttjats som inlärmingsmiljö. (Det nuvarande tillståndet hos högskolornas vuxenutbildning samt utvecklingsområden, Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2008:38) I en promemoria från den arbetsgrupp som tillsattes för att ventilera övergången till utbildning och avläggandet av examina antogs att efterfrågan på utbildning bland den vuxna befolkningen fokuserar på grundstudier, varvid en del av den utbildningskapacitet som avsetts för dem

som söker till studier för första gången de facto anvisas vuxna. Arbetsgruppen ansåg att den yrkesverksamma vuxenbefolkningens möjligheter att komplettera sin kompetens under sin yrkesbana måste stärkas och att det måste tillhandahållas tillräckligt med för vuxna avsedda studier till skäligt pris. (Ei pakoillanne, vaan valmiit, hep! Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2010:11)

För utveckling och komplettering av kompetensen utnyttjar de som har avlagt högskoleexamen öppen högskoleundervisning och fristående studier. Den öppna högskoleundervisningen tillgodoser dock inte som sådan specialiseringsbehovet.

Undervisningsplanerna för studier som tillhandahålls i form av öppen högskoleundervisning följer examensutbildningen och består därför i varierande grad av innehåll som lämpar sig för sådan specialisering som behövs i expertarbete och möjligheter att utnyttja inläring i arbetet som en undervisningsform.

De nuvarande specialiseringsutbildningarna i praktiken

Specialiseringsutbildningarna i farmaci ordnas genom en nationell nätverksmodell. Enligt Finlands Farmaciförbund rf och farmaceutiska fakulteten vid Helsingfors universitet svarar det nuvarande specialiserings-systemet inte mot arbetslivets behov, eftersom det på grund av avsaknaden av långsiktig finansiering inte går att ordna tillräckligt med utbildningar. Långt ifrån alla utbildningar som grundar sig på de nuvarande förordningarna genomförs som specialiseringsutbildningar. En del specialiseringsutbildningar ordnas sporadiskt, och det kan förekomma flera års pauser i utbildningarna. Inom farmaci ordnades exempelvis ingen sjukhus- och hälsocentralfarmaci över huvud taget under åren 2002—2009. Utbudet av specialiseringsutbildningar som grundar sig på de nuvarande förordningarna har delvis kompensrats med avgiftsbelagd fortbildning. Nu har inga nya studerande antagits till utbildningen på två år. Apoteksfarmaci har inte alls ordnats som specialiseringsutbild-

ning, men motsvarande utbildning ordnas som avgiftsbelagd fortbildning. Endast inom industrifarmaci finns etablerad utbildning enligt förordningen. Inom farmaci har det uppkommit nya specialiseringsområden åtminstone inom avdelningsfarmaci och helhetsbedömning av läkemedelsbehandling. Specialiseringsutbildningen för farmaceuter och provisorer omfattar 45 respektive 60 studiepoäng. Sammanlagt cirka 125 personer har genomfört farmaceutiska specialiseringsutbildningar sedan 1991.

Enligt sjukhusfysikerförbundet Sairaalfysikot r.y. ökar antalet deltagare i specialiseringsutbildningen för sjukhusfysiker från år till år. Antalet räcker för tillfället till för att täcka sjukhusfysikerbehovet inom den offentliga sektorn. Som sjukhusfysiker inom den offentliga och den privata sektorn arbetar cirka hundra personer under olika beteckningar. Specialiseringsutbildningen för sjukhusfysiker är ett vanligt behörighetsvillkor för experter inom medicinsk fysik vid sjukhus. Drygt 20 sjukhuskemister deltar i utbildning, medan cirka 160 är yrkesverksamma. Årligen utexamineras 3—4 sjukhuskemister. Det finns drygt tjugo yrkesverksamma sjukhusgenetiker. Några sjukhusmikrobiologer genomför utbildning. Yrkeskåren med sjukhuscellsbiologer är mycket begränsad. Enligt bedömningarna måste utbildningen inom vissa naturvetenskapliga specialområden under de närmaste åren ökas för att kompensera de experter som går i pension. Den naturvetenskapliga specialiseringsutbildningen utgår i betydande grad från inläring i arbetet, dvs. utbildning på arbetsplatsen och tjänster och befattningar som har inrättats för specialisering.

Varje år utexamineras cirka 30 specialpsykologer. Utbildningen ordnas inom ramen för universitetsnätverket Psykonet. Det finns cirka 200 yrkesverksamma specialsocialarbetare. Vart och ett av de fem specialområdena har cirka 20 studerande.

Utbildning för specialterapeuter ordnas inte alls. Utbildning för specialterapeuter har ordnats endast en gång inom barn- och vuxenneurologi.

Behovet och utbudet av specialiseringsutbildning efter examen

Det finns ett stort antal högskoleutbildade personer, och antalet kommer att öka i framtiden. De högskoleutbildade deltar i stor utsträckning i vuxenutbildning och upplever sig ha ett utbildningsbehov. Omställningarna i arbetslivet och samhället orsakar ett fortlöpande behov av kompetensutveckling.

De högskoleutbildade har ofta betydelsefulla expertuppgifter. Inom områden som är viktiga för Finlands framgång och välfärd behövs kompetens och expertis på hög nivå. Inom vissa områden har det redan länge funnits väl organiserade utbildningsstrukturer som beaktar inläring i arbetet och som gör det möjligt att fördjupa kompetensen genom långvarig utbildning. Ställningen för specialiseringsutbildning som genomförs vid högskolorna efter examen varierar dock inom de olika utbildnings- och yrkesområdena.

Inom många områden saknas systematiska möjligheter att fördjupa expertisen efter examen, att nyinrikta kompetensen annat än genom utbildning som leder till examen och att flexibelt stöda behoven inom de nya framväxande expertisområdena. En stor del av efterfrågan på fortbildning för högskoleutbildade bedöms rikta sig till utbildning som leder till universitets- och yrkeshögskoleexamen. Nästan en tredjedel av de som har fått studierätt har redan en högskoleexamen eller studierätt till en andra högskoleexamen. Av de nya examensstuderande som sökte och tog emot en plats 2011 hade tolv procent av universitetsstuderandena och sju procent av yrkeshögskolestuderandena redan en högskoleexamen. En förlängning av den yrkesverksamma tiden förutsätter att nybörjarplatserna inom den utbildning som leder till högskoleexamen i större omfattning än för tillfället frigörs för dem som helt och hållet saknar högskoleexamen eller studierätt.

Expertis kan definieras som en helhet bestående av teoretisk, praktisk, handlingsstyrande och sociokulturell kunskap. En formell utbildning som leder till examen skapar en grund för expertis, men den räcker inte som sådan. Vid sidan av praktisk erfarenhet förutsätter utvecklingen av expertis bl.a. en medveten strävan att utveckla och upprätthålla

expertisen och organisering av arbetet så att det erbjuder tillräckligt stimulerande uppgifter och konstruktiv kritik. En kritisk utvärdering av arbetspraxisen med hjälp av teoretiska och begreppsmässiga redskap har konstaterats utgöra en viktig del i utvecklingen av expertisen. I ett flertal uppgifter är den viktigaste förutsättningen för uppkomsten av en expertisorganisation en nationellt ordnad utbildning.

Antalet utbildningsdeltagare har minskat såväl inom de specialiseringsstudier och specialiseringsutbildningar som ordnas av universiteten som inom de yrkesinriktade specialiseringsstudier som ordnas av yrkeshögskolorna. En del av de etablerade utbildningarna har årligen tiotals nya deltagare, medan det inom en del utbildningar inte finns några nybörjarstuderande ens varje år. Det finns ett behov av att genomföra specialiseringsutbildningar vid universitet också utan avläggande av licentiatexamen. Finansieringsförutsättningarna för utbildningarna har för sin del lett till att specialiseringsutbildningar som grundar sig på nuvarande författningar inte har ordnats i tillräcklig omfattning. Yrkeshögskolorna har i betydande grad minskat utbudet på specialiseringsstudier. De avgifter som tas ut av deltagarna beaktar inte tillräckligt målgruppens möjligheter att delta i utbildningskostnaderna.

Kopplingen av specialiseringsstudiernas mål och innehåll till högskolornas specialkompetens varierar. En del av utbudet har en närmare koppling till exempelvis högskolornas forskning på det aktuella området, medan en del av utbildningarna till sitt innehåll svarar mot det övriga fria utbudet på utbildningsmarknaden. Specialiseringsstudiernas ställning i den gällande lagstiftningen är otydlig. Ordandet av specialiseringsstudier grundar sig på lagstiftningen, men det finns inga närmare bestämmelser om hur de ska omsättas i praktiken, och studierna beaktas inte heller i finansieringen av högskolorna. Avgifterna för specialiseringsstudier vid yrkeshögskolorna regleras. Specialiseringsstudierna vid universiteten utgör däremot vanligtvis företagsekonomisk verksamhet. Det nuvarande systemet har därför kritiserats för att utbudet på specialiseringsutbildning har kunnat överlappa den oreglerade fortbildning

som ordnas i form av företagsekonomisk verksamhet.

Att beakta de omfattande nya kompetensbehoven i arbetslivet som en del av den utbildning som leder till examen är ofta utmanande, och examensformen lämpar sig inte i alla situationer optimalt för utbildningen. Ur arbetslivet utmynnar ett behov av olika expertisområden som kräver specialkompetens där utbildningen till sin karaktär kunde svara mot utbildning som leder till examen, men där den till sin omfattning inte motsvarar en examen och där kompetensen bygger på en redan avlagd högskoleexamen och arbetserfarenhet. För att tillgodose sådana behov har högskolesystemet dock inte haft någon bestående utbildningsmodell; inom de områden där det har varit ändamålsenligt att ordna utbildning enligt vad som krävs i de högskoleutbildades befattningsbeskrivningar har utbildningen däremot ordnats som en del av yrkes- och specialyrkesexamenssystemet eller som nya högskoleexamina. Avsaknaden av en utbildningsmodell efter examen har även medfört en press att öka omfattningen av vissa befintliga examina. Fortbildning av läroavtalstyp har inom sådana expertisområden i viss mån kunnat utnyttjas som ett alternativ till ordnandet av utbildning som leder till examen. Fortbildningen av läroavtalstyp har dock inneburit ett sätt på vilket utbildningar har finansierats och ordnats, men medför ingen klar ställning för utbildningarna. Efter att undervisnings- och kulturministeriets arbetsgrupp lade fram sitt förslag om specialiseringsutbildningen har denna utbildningsmodell föreslagits exempelvis för utbildningen för audionomer. (Kuulonhuollon keskiössä. Audionomikoulutuksen kehittäminen. (I centrum för hörselvården. Utveckling av audionomutbildningen.) Undervisnings- och kulturministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2013:12)

Ur individens perspektiv är det svårt att som stöd för valet av utbildning i rätt tid få tillräckligt med information om de möjligheter som utbildningen efter en högskoleexamen erbjuder. Alla utbildningsområden har inte någon egen modell för utbildningen efter högskoleexamen. Ur individens synvinkel uppvisar de olika områdena stora skillnader i tillgången till utbildning efter högskoleexa-

men. Också finansieringsbasen för den nuvarande utbildningen med sikte på specialisering är otillräcklig.

Bestämningen av arbetslivsinriktningen och arbetslivets medverkan i planeringen, utformningen och utvärderingen av utbildningen efter högskoleexamen är bristfälliga inom många områden. Utnyttjandet av arbetsplatserna som inlärningsmiljöer för personer som har avlagt högskoleexamen har utvecklats till exempel inom fortbildningen av läroavtalstyp, men genomförandemodellerna förutsätter ännu vidareutveckling.

Universitetens och yrkeshögskolornas ställning har förändrats. Högskolornas autonomi har ökat med avseende på finansieringen, förvaltningen och utbildningen. Regleringen av den utbildning som leder till examen har reformerats så att yrkeshögskolorna och universiteten inom ramen för utbildningsansvaret har en större autonomi att fatta beslut om utbildningens innehåll och struktur. Det strider mot den allmänna utvecklingen att universiteten utan ändringar i lagstiftningen inte kan ändra specialområdena inom specialiseringsutbildningen.

Betydelsen av högskolornas eget strategiarbete har ökat. Det livslånga lärandet och vuxenutbildningen kan betonas på olika sätt i högskolornas strategier. Enligt universitets- respektive yrkeshögskolelagen hör det till högskolornas uppgift att främja livslångt lärande.

2 Målsättning och de viktigaste förslagen

2.1 Målsättning

Enligt den av statsrådet godkända utvecklingsplanen Utbildning och forskning 2011–2016 (Undervisnings- och kulturministeriets publikationer 2012:2) ska fortbildningsmöjligheterna för dem som har avlagt högskoleexamen förbättras genom ordnande av minst 30 studiepoäng långa examenskompletterande specialiseringsutbildningar vid högskolorna. Regeringen har också i planen för de offentliga finanserna 2015–2018 och i beslutet om ramarna för de statliga finanserna i anslutning till denna fastställt att nya specialise-

ringsutbildningar för högskoleutbildade ska införas.

Propositionens målsättning är att genom utbildning som grundar sig på högskolornas forsknings- och utvecklingskompetens och deras prioriterade områden förbättra kompetensen inom arbetslivet bland redan yrkesverksamma experter och bland personer som siktar på att bli experter. Avsikten är att specialiseringsutbildningarna ska tillföra utbildningssystemet ett ändamålsenligt alternativ för att komplettera kompetensen efter examen i stället för det nuvarande förfarandet att utbildning som leder till examen utnyttjas som specialiserande fortbildning. Specialiseringsutbildningen gör det möjligt att utveckla examenshelheten och examensinnehållet så att sådan specialisering som behövs i arbetslivet kan genomföras enligt en utbildningsmodell som lämpar sig för ändamålet.

Propositionens syfte är att förenhetliga bestämmelserna om universitetens och yrkeshögskolornas specialiseringsutbildning och att för dessa utbildningar skapa tydligare målsättningar som grundar sig på lagstiftning och en ställning inom utbildningssystemet. Ställningen och rättsskyddet för de studerande som deltar i utbildningarna ska förbättras.

Ett ytterligare mål är att stärka högskolornas inbördes samverkan och autonomi vid beslut om specialiseringsutbildningarna och att förbättra utbildningarnas riksomfattande erkännande och genomslagskraft. För universiteten skapar reformen förutsättningar att bredda utbudet på specialiseringsutbildningar och att ordna specialiseringsutbildningar också på annat sätt än som en del av avläggandet av licentiatexamen.

Specialiseringsutbildningens innehåll och ställning jämfört med fortbildning som på marknaden ordnas som företagsekonomisk verksamhet förtydligas.

2.2 Alternativ

Den nuvarande regleringen av specialiseringsutbildning som genomförs efter examen har förlorat sin betydelse. Det är dock inte motiverat att helt och hållet avstå från regleringen, eftersom utbildningen i form av fortbildning bildar en tämligen diffus helhet där utbildningsutbudet närmast fokuserar på

vissa arbetslivssektorer och specialiseringsbehoven inom samtliga områden inte kan tillgodoses genom tillräckligt bestående strukturer. Det erbjuds inte tillräckligt med utbildning som utvecklar expertisen och som grundar sig på högskolornas forskning. Det har konstaterats att utvecklingen av examensinnehållen i förhållande till den utbildning som genomförs efter examen förutsätter en tillräckligt bestående utbildningsstruktur. Det har ansetts att det är nödvändigt att reglera specialiseringsutbildningen för att den specialiseringsutbildning som grundar sig på högskolornas forskning ska bilda sitt eget system och utbildningen samtidigt integreras i högskolornas grundläggande uppgift.

Arbetsgruppen som beredde den nya specialiseringsutbildningen ställde som mål ett styrsystem genom vilket antalet olika specialiseringsutbildningar hålls under kontroll samtidigt som specialiseringsutbildningar endast ska skapas för sådana utbildnings- och samhällspolitiskt viktiga behov som motsvarar specialiseringsutbildningens syfte och karaktär. Kontrollen av utbildningsvolymen förstärker samtidigt specialiseringsutbildningarnas särställning i förhållande till fortbildningen och gör det lättare att säkerställa en hög utbildningskvalitet.

Som ett alternativ för att uppnå detta övervägdes möjligheten att utvidga den nuvarande förordningen om utbildningsansvar (Undervisnings- och kulturministeriets förordning om precisering av universitetens utbildningsansvar och om specialiseringsutbildningar). Bestämmelser om universitetens specialiseringsutbildningar finns för tillfället i förordningen om utbildningsansvar.

Ett alternativ är att de nuvarande specialiseringsutbildningarna som ingår i en licentiatexamen och specialiseringsutbildningen för farmaceuter kvarstår i ovan nämnda förordning. För att nya specialiseringsutbildningar ska kunna skapas måste förordningen ändras. En ändring av förordningen ska beredas av undervisnings- och kulturministeriet i samråd med universiteten. För yrkeshögskolorna innebär detta att en ny förordning måste utarbetas. Det bedömdes dock att ett sådant förfarande är tungt och stelt och dessutom reagerar svagt på behoven i arbetslivet. En motsvarande bedömning har gjorts även i fråga

om specialiseringsutbildningen för läkare. Social- och hälsovårdsministeriets och undervisnings- och kulturministeriets arbetsgrupp bedömde att det inte längre är nödvändigt med bestämmelser om specialistutbildningen i medicin i form av utbildning som leder till examen eftersom det inte är fråga om en utbildning som till sin karaktär eller sitt utformningssätt likställs med övriga universitetsexamina utan om sådan specialisering under anställningstiden som svarar mot servicesystemet. Att utbildningen ordnas i form av examina som regleras genom förordning av statsrådet har lett till att beslutsprocessen i anslutning till utbildningen och i vissa fall utvecklingen av specialområdena har blivit långsam och stel. (Arbetsgruppen som bereder en överföring av styrningen av specialläkar- och specialtandläkarutbildningen. Arbetsgruppens lägesrapport 18.12.2012). Detta är inte heller förenligt med de nuvarande högskolepolitiska målsättningarna. Högskolereformernas mål har varit att öka högskolornas autonomi i fråga om examina och utbildningsansvar och att på så sätt stärka högskolornas förutsättningar att flexibla än i nuläget anpassa sitt utbildningsutbud till behoven.

Som ett alternativ till specialiseringsutbildningssystemet som grundar sig på avtalsförfarande mellan högskolorna ventilerade arbetsgruppen också ett system för ackreditering av de enskilda utbildningarna, genom vilket de till buds stående utbildningarna vid respektive tidpunkt fastställs. Ackrediteringen av bara en utbildningstyp ansågs dock inte motiverad i förhållande till den valda nationella kvalitetssäkringen av högskoleutbildningen och högskolornas autonoma ställning. Avsikten är att den i propositionen föreslagna offentliga förteckningen över specialiseringsutbildningar och det i högskolornas avtalsförfarande ingående samarbetet, inom ramen för vilket även nödvändigheten av respektive specialiseringsutbildning övervägs, delvis ska ersätta ackrediteringen.

Högskolorna ska svara för kvaliteten på sin verksamhet. Detta ska inbegripa också specialiseringsutbildningarna. Enligt 9 § i yrkeshögskolelagen ska en yrkeshögskola ansvara för kvaliteten och den fortlöpande utvecklingen av den utbildning och övriga verk-

samhet som yrkeshögskolan ordnar. Yrkeshögskolan ska utvärdera sin utbildning och övriga verksamhet och bedöma hur verkningsfulla de är. Yrkeshögskolan ska också regelbundet delta i extern utvärdering av sin verksamhet och sina kvalitetssystem och publicera resultaten av sådan utvärdering som den har ordnat.

På motsvarande sätt ska universiteten enligt 87 § i universitetslagen utvärdera sin utbildning och forskning samt sin konstnärliga verksamhet och bedöma hur verkningsfulla de är. Universiteten ska också regelbundet delta i extern utvärdering av sin verksamhet och sina kvalitetssystem. Universiteten ska offentliggöra resultaten av de utvärderingar som de har ordnat.

Inom den praxis som föreslås ska samarbetet mellan högskolorna och deras samverkan med arbetslivet ha en central roll i utvecklingen och etableringen av de nya specialiseringsutbildningarna och ett högklassigt genomförande av dessa inom de allmänna ramarna för den nationella regleringen. Arbetsgruppen som beredde den nya specialiseringsutbildningen presenterade många gemensamma drag för utformningen av utbildningen och dess struktur, såsom en modulstruktur och en implementering av inläring i arbetet som en obligatorisk del inom specialiseringsutbildningarna. Att fatta beslut om dessa faller inom högskolornas egen beslutanderätt i avtalssamarbetet.

2.3 De viktigaste förslagen

Propositionen innehåller förslag till bestämmelser om specialiseringsutbildningarna vid högskolor. Specialiseringsutbildningarna är sådana utbildningar för personer som redan har varit yrkesverksamma vilka främjar professionell utveckling och specialisering, vilka till sin karaktär är avsedda att vara mer bestående än fortbildning och vilka universiteten och yrkeshögskolorna ordnar för personer som har avlagt högskoleexamen och för personer som högskolan i fråga på annat sätt konstaterar ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna. Samtidigt ska de nuvarande bestämmelserna om specialiseringsutbildningar och specialiseringsstudier frångås. Specialiseringsutbildningarna har som

mål att generera kompetens inom sådana expertisområden som saknar utbildningsutbud på marknadsmässiga villkor.

Som specialiseringsutbildning ska kunna ordnas sådan utbildning i fråga om vilken omfattningen, målen, målgruppen och påvisandet av studerandenas sakkunskap har avtalats mellan yrkeshögskolorna eller universitetet och företrädare för arbets- och näringslivet.

Bestämmelser om minimiomfattningen och de gemensamma målen ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Specialiseringsutbildningarna ska integreras i utbildningssystemet och finansieringen av dem grunda sig på högskolornas basfinansiering och studerandeavgifter. Specialiseringsutbildningarna ska grunda sig på högskolornas forsknings- och utvecklingskompetens och deras prioriterade områden och på sådan utbildning som saknar utbud på utbildningsmarknaden. Detta stärker högskolornas autonoma ställning vid planeringen och fullgörandet av utbildningsuppgiften.

Studerandena till specialiseringsutbildning ska antas av den aktuella högskolan. För de i specialiseringsutbildning deltagande studerandenas rättsskydds skull ska den studerandes ställning på författningsnivå i regel likställas med ställningen för en studerande inom utbildning som leder till examen. Bestämmelserna om antagning av studerande, beslut om antagningsgrunder, likvärdiga antagningsgrunder, bedömning, tillgodoräkande och compensation av studieprestationer, ansökan om rättelse och ändring, disciplin, inskrivning och mottagande av studieplats ska gälla också specialiseringsutbildning.

Högskolorna kan genomföra specialiseringsutbildningar endast inom ramen för genom statsrådets förordning eller undervisnings- och kulturministeriets förordning föreskrivna bestämmelser om utbildningsansvar. Även avtal om specialiseringsutbildningar sker i enlighet med dessa bestämmelser om utbildningsansvar. Utbildningsstyrelsen upprätthåller en offentlig förteckning över avtalen om utbildningsansvar.

Undervisnings- och kulturministeriet ansvarar för uppföljningen och styrningen av hela högskoleväsendet. Undervisnings- och

kulturministeriet avtalar i enlighet med bestämmelserna i universitetslagen och yrkeshögskolelagen om de utbildningspolitiskt centrala målsättningarna samt om uppföljningen och utvärderingen av dem. I framtiden kommer även specialiseringsutbildningarna att ingå i detta förfarande. Högskolorna kommer att åläggas att lämna nödvändiga uppgifter för uppföljningen och styrningen av avtalsförfarandet till ministeriet, så att ministeriet får den information om hur högskoleväsendet fungerar som krävs för att styra helheten. Därtill ska undervisnings- och kulturministeriet följa upp att de olika språkgruppernas behov beaktas i tillräcklig grad när man genomför specialiseringsutbildningar.

Under de första åren är avsikten att bevilja finansiering för specialiseringsutbildningarna i form av statsunderstöd, vilket också innebär det att finansieringen anvisas i form av projektfinansiering, vilket innebär att det därtill hörande uppföljningssystemet kommer att fungera som ett särskilt styrinstrument i inledningsskedet.

Undervisnings- och kulturministeriet kommer att föra diskussioner utbildningsområdesvis med företrädare för högskolorna och arbetslivet i syfte att kartlägga och samordna behovet av specialiseringsutbildningar.

3 Propositionens konsekvenser

3.1 Ekonomiska konsekvenser

I och med specialiseringsutbildningarna utvidgas finansieringsbasen för den forskningsbaserade utbildningen efter examen. Även om specialiseringsutbildningarna ska finansieras med högskolornas basfinansiering, ska dessutom skäligen avgifter kunna tas ut för dessa. Avsikten är att universitetens och högskolornas basfinansiering för ordnande av specialiseringsutbildning ska ökas från och med 2017. Från ingången av 2017 ska studiepoäng som har genomförts inom specialiseringsutbildning, på motsvarande sätt som exempelvis studier som har genomförts inom den öppna universitetsundervisningen, tas med som finansieringsfaktor i den modell för finansiering av universiteten ge-

nom vilken basfinansieringen enligt universitetslagen fördelas. På motsvarande sätt ska studiepoäng som har genomförts inom specialiseringsutbildning tas med som finansieringsfaktor även i den modell för finansiering av yrkeshögskolorna genom vilken undervisnings- och kulturministeriet beviljar yrkeshögskolorna basfinansiering. Framtagningen av ett statistiskt underlag gör det möjligt att genomföra finansieringsreformen tidigast med verkan från 2017. Då kan reformen genomföras vid nästa avtalsperiodsskifte för universiteten och yrkeshögskolorna.

Universiteten avtalar med undervisnings- och kulturministeriet om universitetens operativa och kvantitativa mål och om de anslag dessa kräver. Underhandlingarna förs i början av den treåriga avtalsperioden. I avtalet fastställs också hur målen ska följas upp och utvärderas och verksamheten utvecklas. Som utgångspunkt för utvecklingen av finansieringsmodellen har ställts att finansieringskriterierna ska vara tydliga och genomskinliga så att det rimligt går att förutse finansieringsnivån för ett enskilt universitet. I och med att specialiseringsutbildningen är en helt ny finansieringsfaktor är det ändamålsenligt att genomföra reformen med verkan från 2017, då nästa avtalsperiod inleds.

Den nya finansieringsmodellen för yrkeshögskolor trädde i kraft 2014. I fortsättningen avtalar undervisnings- och kulturministeriet och varje yrkeshögskola för ett visst antal år åt gången om de kvantitativa och kvalitativa mål för yrkeshögskolans verksamhet som är av central betydelse med avseende på utbildnings-, forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamheten och om uppföljningen och utvärderingen av målen. Vid övergången år 2015 till den finansieringsmodell som grundar sig på statlig finansiering föreslås inga ändringar i faktorerna för hur finansieringen bestäms eller hur de betonas inbördes. Finansieringsmodellen för yrkeshögskolorna ska enligt planerna kalkyleras för den nya avtalsperioden som inleds 2017. De första statistiska uppgifterna om de nya specialiseringsutbildningarna ska finnas till förfogande 2016, då finansieringen för 2017 bestäms.

Avsikten är att statsfinansieringen av fortbildningen av läroavtalstyp ska frångås och

att de anslag som har reserverats för denna verksamhet framöver ska inriktas på finansieringen av specialiseringsutbildningar. Fortbildningen av läroavtalstyp har finansierats i form av statsunderstöd från momentet 29.30.32 i statsbudgeten, där 4 miljoner euro har reserverats för ändamålet. Avsikten är att statsfinansieringen av specialiseringsutbildning åren 2015 och 2016, dvs. innan finansieringen integreras i basfinansieringen av universiteten och yrkeshögskolorna, ska beviljas universiteten och yrkeshögskolorna i form av statsunderstöd. Vid sidan av den finansiering som undervisnings- och kulturministeriet beviljar kan också de övriga förvaltningsområdena allokera finansiering för att ordna specialiseringsutbildningar utgående från sådana behov av specialiseringsutbildning som observerats inom det egna förvaltningsområdet.

För närvarande förekommer stora variationer i avgifterna för den forskningsbaserade utbildning efter examen som högskolorna ordnar. Som en del av reformen ska också avgifterna för specialiseringsutbildning för enhetligas. Bestämmelser om de högsta avgiftsbeloppen ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Avgifterna kan vara högre än för exempelvis nuvarande yrkesinriktade specialiseringsstudier, men klart lägre än för fortbildning som prissätts företagsekonomiskt. Specialiseringsutbildningen är avsedd för personer som har avlagt högskoleexamen, och sysselsättningsgraden och inkomstnivån i målgruppen för utbildningen gör det möjligt att ta ut högre studerandeavgifter än i nuläget. Framöver kan studerandeavgifter för alla specialiseringsutbildningar tas ut enligt enhetliga principer.

Avsikten är att avgiftens storlek bestäms genom förordning som ett maximalt eurobelopp per studiepoäng. Samtidigt frångås avgiftsfriheten för vissa nuvarande specialiseringsutbildningar. Högskolorna ska själva inom ramen för de genom förordning föreskrivna maximibeloppen bestämma hur stor avgift de tar ut. Om en högskola så beslutar kan specialiseringsutbildning erbjudas också avgiftsfritt.

Reformen gör det möjligt att utvidga specialiseringsutbildningen till nya områden, vilket förbättrar tillgången på krävande specialiseringsutbildning till skäliga deltagaravgif-

ter. Den för specialiseringsutbildningarna avsedda offentliga finansieringen på 4 miljoner euro möjliggör specialiseringsutbildning för uppskattningsvis 1 000—2 000 studerande per år. Antalet studerande påverkas av studiehelheternas omfattningar, kostnaderna för den utbildning som ordnas och storleken på den andel som betalas av den studerande.

Den offentligt tillgängliga förteckningen över specialiseringsutbildningar är avsedd att bestå av en tekniskt enkel sammanställning av högskolornas gällande avtal om specialiseringsutbildning. Det bedöms att kostnaderna för att föra förteckningen över avtalen om specialiseringsutbildning blir små.

3.2 Konsekvenser för myndigheterna

Framöver ska universiteten och yrkeshögskolorna avtala om specialiseringsutbildningarna. I och med det nya avtalsförfarandet måste högskolorna intensifiera samarbetet och ta fram gemensamma avtalsförfaranden. Av universiteten och yrkeshögskolorna kräver införandet av avtalsförfarandena resurser i synnerhet till en början. Planeringen av undervisningen motsvarar däremot de invanda mönstren inom examensutbildningen och de nuvarande specialiseringsutbildningarna och specialiseringsstudierna.

Specialiseringsutbildningarna ska framöver utgöra en del av det offentligt finansierade utbildningssystemet. Även om ordnandet av specialiseringsutbildningar framöver ska ingå i universitetens och yrkeshögskolornas uppgifter, är universiteten och yrkeshögskolorna dock inte skyldiga att ordna en viss mängd specialiseringsutbildning, utan ordnandet ska grunda sig på respektive högskolas prövning. Vid prövningen ska högskolan vid sidan av övrigt bedöma sin möjlighet att ordna specialiseringsutbildning med stöd av de vid respektive tidpunkt till buds stående ekonomiska resurserna och personalresurserna. Ordnandet av specialiseringsutbildningar kan också ge högskolespecifika konsekvenser med avseende på exempelvis undervisningspersonalens volym och arbetsbeskrivningar. Eftersom uppkomsten av specialiseringsutbildningar, ordnandet av sådana och deras innehåll grundar sig på högskolornas prövning, de beslut som de tar och de avtal som

de ingår går det inte att i propositionen bedöma dessa konsekvenser i detalj.

Att finansieringen av specialiseringsutbildningar beviljas i form av statsunderstöd under åren 2015 och 2016 medför i viss mån administrativt arbete såväl vid universiteten och yrkeshögskolorna som vid undervisnings- och kulturministeriet.

Avsikten är att uppgiften att inrätta och föra den offentliga förteckningen över specialiseringsutbildningar ska tilldelas Utbildningsstyrelsen. Det bedöms att det under de första åren kommer att uppkomma några tiotal avtal om specialiseringsutbildningar. Avsikten är att de grundläggande uppgifterna om avtalen ska föras in i förteckningen. Förteckningen är enkel och uppdateras sällan, varför det administrativa arbetet i samband med förändringar av förteckningen är synnerligen ringa.

3.3 Samhälleliga konsekvenser

De nya specialiseringsutbildningarna grundar sig på behoven i arbetslivet och hos yrkesverksamma experter och personer som siktar på att bli experter. Expertis utvecklas inte enbart genom arbetserfarenhet. Färdigheter som grundar sig enbart på arbetslivspraxis räcker inte för att trygga en kompetens på hög nivå. Främjandet av expertis förutsätter en skärskådan som testar verksamheten och som kan erbjudas inom utbildning som grundar sig på empirisk forskning eller på annat sätt prövad kunskap. Specialiseringsutbildningen skapar bestående lösningar för sådana samhälleligt viktiga behov av expertis vilka kan tillgodoses genom utbildning som grundar sig på forskningen och utvecklingen vid högskolorna och för vilka det inte finns något utbildningsutbud som ordnas som ekonomisk verksamhet.

Specialiseringsutbildningarna förbättrar de högskoleutbildades möjligheter att förvärva djup specialkompetens som har avgränsats och bestämts utifrån arbetslivets behov. På så sätt upprätthålls och förbättras den ur samhällets synvinkel kritiskt viktiga expertarbetskraftens förmåga att sköta sina uppgifter. Som stöd för personalens utveckling på arbetsplatserna erbjuder specialiseringsutbildningarna färdiga strukturer och kompetens-

helheter. Jämfört med den ofta kortare och mer splittrade fortbildningen erbjuder dessa en möjlighet att tydligare utveckla personalens kompetens till en ny nivå genom flexibla utformningsmöjligheter.

Den föreslagna regleringen förtydligar och förenhetligar dessutom specialiseringsutbildningarnas ställning i förhållande till fortbildningen. Avtalsförfarandet och den offentliga förteckningen över utbildningar förbättrar beständigheten och genomskinligheten hos utbildningen efter examen, och avtalsförfarandet garanterar dessutom att resurserna allokteras till de områden som allmänt har konstaterats ha behov av specialiseringsutbildning.

Genom utbildningarna kan också omställningar i arbetslivet föregripas och styras i önskad riktning. De nya, växande expertisområdena är allt mer flerprofessionella och tvärvetenskapliga till sin grund. Avtalsförfarandet och det därtill relaterade samarbetet mellan högskolorna och arbetslivet gör det möjligt att skapa och genomföra denna typ av utbildningar, också genom samarbete mellan olika högskolesektorer. Utbildningarna bidrar till att säkerställa att arbets- och näringslivet förnyas och utvecklas.

Utbildningen påverkar den yrkesverksamma tidens längd i synnerhet i slutändan. De bättre utbildade åldersklasserna arbetar längre. Genom att satsa på kontinuerlig kompetensutveckling och utbildning kan arbetsplatserna och individerna vidare påverka arbetsförmågan och därigenom den yrkesverksamma tiden.

Genom uppskattade och i arbetslivet erkända specialiseringsutbildningar kan det mångfaldiga avläggandet av högskoleexamen minskas. En svag karriärutveckling eller risk för arbetslöshet har lockat många att avlägga flera examina, eftersom de inte har haft tillgång till ändamålsenlig fortbildning som förbättrar arbetsmarknadsvärdet. Situationen har i värsta fall lett till att examensutbildningen inom vissa områden har använts som både grundexamen och yrkesinriktad fortbildning. Specialiseringsutbildningarna ska svara mot arbetslivets och de yrkesverksamma experternas behov så att utnyttjandet av examensutbildning som yrkesinriktad fort-

bildning minskar och platserna går till dem som saknar högskoleexamen.

Implementeringen av specialiseringsutbildningarna har inga direkta konsekvenser för jämställdheten mellan könen, men förslaget kan förbättra möjligheterna att ordna specialiseringsutbildningar jämnare än för närvarande inom både kvinno- och mansdominerade sektorer. Av högskolestuderandena 2012 var 54 procent kvinnor, men variationen mellan olika utbildningsområden är stor. Inom många områden har kvinnorna avlagt fler examina än männen. Inom vissa utbildningsområden, såsom teknik, är andelen kvinnor mindre än andelen män. De nuvarande reglerade specialiseringsutbildningarna finns inom vård- och omsorgssektorn, där största delen av de studerande är kvinnor. Högskolorna har ingen könskvotering vid antagningen av studerande. Inte heller i lagförslaget föreslås någon könskvotering inom specialiseringsutbildningarna. Högskolorna ska se till att de vid ordnandet av specialiseringsutbildningar ger akt på vardera könets möjligheter att delta i utbildning efter examen. Enligt lagen om jämställdhet mellan kvinnor och män (609/1986) berörs högskolorna av skyldigheten att se till att jämställdheten inom utbildningen och undervisningen realiserar.

4 Beredningen av propositionen

4.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial

Enligt utvecklingsplanen Utbildning och forskning 2011—2016 ska fortbildningsmöjligheterna för dem som har avlagt högskoleexamen förbättras genom ordnande av minst 30 studiepoäng långa examenskompletterande specialiseringsutbildningar vid högskolorna. Undervisnings- och kulturministeriet tillsatte 21.6.2012 en arbetsgrupp för att bereda mer detaljerade gemensamma mål för ministeriet och högskolorna när det gäller utvecklingen och kvalitetssäkringen av specialiseringsutbildningarna och nödvändiga lagstiftningsändringar. Arbetsgruppen lämnade sina förslag 18.6.2013 (Asiantuntijuuus edellä. Korkeakoulujen uusi erikoistumiskoulutus./Expertis i framkanten. Högskolornas nya

specialiseringsutbildning. Undervisningsministeriets arbetsgruppspromemorior och utredningar 2013:7).

Arbetsgruppen redogjorde för och utvärderade nuläget, sammanställde en internationell jämförelse och gav ett förslag om specialiseringsutbildningarna vid högskolorna. Därtill beredde arbetsgruppen förslag till lagstiftningsändringar. Arbetsgruppspromemorian behandlar i ett vidare perspektiv expertis och utveckling av denna liksom specialiseringsutbildningens uppgift, mål och ställning ur högskolornas, arbetslivets, arbetsgivarnas, utbildningssystemets och studerandenas synvinkel. Arbetsgruppen lade fram flera pedagogiska, innehållsmässiga och organiseringsrelaterade förslag om ordnandet av specialiseringsutbildningen. Utgångspunkterna har beaktats i förslagen till lagstiftningsändringar.

Propositionen har beretts vid undervisnings- och kulturministeriet utgående från de förslag och motiveringar som lagts fram av den arbetsgrupp som ventilerat den nya specialiseringsutbildningen vid högskolorna.

4.2 Remissyttranden och hur de har beaktats

I samband med beredningen har yttranden om propositionen begärts av följande aktörer eller har följande aktörer yttrat sig:

universiteten, yrkeshögskolorna, ministerierna, Utbildningsstyrelsen, de centrala arbetsmarknads- och företagarorganisationerna, Rådet för yrkeshögskolornas rektorer Arene rf, Finlands universitet UNIFI rf, Finlands Kommunförbund rf, Finlands studentkårers förbund – SAMOK rf, Finlands studentkårers förbund (FSF) rf, Undervisningssektorns Fackorganisation rf, Professoriliitto–Professorsförbundet ry, Tieteentekijöiden Liitto–Forskarförbundet ry, Finlands Talterapeutförbund rf, Suomen Psykologiliitto ry, Finlands Farmaciförbund rf, Sairaala-fyysikot r.y., Sairaalakemistit ry, Suomen Sairaalamikrobiologit r.y., Finlands Cellbiologer r.f., Fackorganisationen för högutbildade inom socialbranschen Talentia rf, Teknikens Akademiker rf, Suomen Ekonomiliitto–Finlands Ekonomiförbund, Bildningsarbetsgivarna rf, Förbundet för undervisningssek-

torn vid universiteten YLL rf, Öppna universitets forum, Universitetens vuxenutbildningsnätverk, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården Valvira, Strålsäkerhetscentralen, Polisyrkeshögskolan, Försvarshögskolan, Statens arbetsmarknadsverk, universitetens riksomfattande konsortium för psykoterapeututbildning, The European Federation for Psychoanalytic Psychotherapy in the Public Sector Suomen kansallinen verkosto ry, samarbetsnätverket för specialiseringsutbildningar i farmaci Farmasian erikoistumiskoulutusten yhteistyöverkosto, det riksomfattande universitetsnätverket inom socialt arbete SOSNET, universitetsnätverket Psykonet och Folkpensionsanstalten

Ett sammandrag av yttrandena har sammanställts.

Huvuddelen av remissorganen understödde målsättningen i regeringens proposition och ett förtydligande och förenhetligande av regleringen av specialiseringsutbildningen. Specialiseringsutbildningens mål, minimiomfattning, högskolornas möjligheter att komma överens om många angelägenheter, erkännandet av tidigare förvärvat kompetens och specialiseringsutbildningens arbetslivskoppling vann brett understöd, och endast enstaka ändringsförslag lades fram i anslutning till dessa. Till skillnad från de övriga remissorganen ansåg Finlands näringsliv dock att de föreslagna lagstiftningsändringarna inte ska genomföras.

De nätverk som ordnar specialiseringsutbildningar enligt förordningen 568/2005 och de fackorganisationer som företräder yrkesgrupperna i fråga ställer sig dock kritiska till att de nuvarande bestämmelserna om specialiseringsutbildningar upphävs. Nätverken har tolkat det som så att bestämmelserna tryggar ordnandet av de nuvarande specialiseringsutbildningarna. Universiteten är inte heller i dagens läge skyldiga att ordna specialiseringsutbildningar, och alla föreskrivna utbildningar har inte ordnats. Reformen av specialiseringsutbildningen bedöms trygga ordnandet av även nuvarande specialiseringsutbildningar bl.a. tack vare de mer omfattande finansieringsföresättningar. Valvira konstaterar att propositionen inte påverkar Valviras verksamhet och att skyddade

yrkesbeteckningar även framöver kan beviljas på basis av specialiseringsutbildning.

Det föreslagna avtalsförfarandet och utökningen av högskolornas beslutanderätt vann understöd. I vissa yttranden föreslogs att ministeriets styrningsmakt ska utökas medan det i andra däremot framfördes att det föreslagna avtalsförfarandet ska utvidgas. Många remissorgan ansåg det viktigt att avtalsförfarandet möjliggör sektorövergripande specialiseringsutbildningar. Att ställningen för studerande inom specialiseringsutbildning ändras så att de studerandes rättsskydd kan säkerställas vann understöd.

Flera remissorgan föreslog ändringar i finansieringen av specialiseringsutbildningen. En del högskolor vill själva bestämma avgifterna utan angivna maximibelopp. En del remissorgan önskar å sin sida bibehålla avgifterna på skälig nivå eller ansåg att de föreslagna avgifterna är för höga. Många remissorgan ansåg det utmanande att anvisa tillräckligt med offentlig finansiering för att ordna specialiseringsutbildningarna. En stor del av universiteten motsatte sig att specialiseringsutbildningarna framöver ska inkluderas i finansieringsmodellen, men förslaget vann understöd bland yrkeshögskolorna och intressentgrupperna. Många remissorgan önskade en mer mångkanaliserad finansiering, såsom en större betalningsandel för arbetsgivarna och övriga förvaltningsområden.

Avsikten är att beakta yttrandena när det maximala eurobeloppet för de avgifter som tas ut för specialiseringsutbildningen fastställs. Arbetsgivarna kan utifrån sina egna beslut delta i täckandet av studerandeavgiften. Det har inte bedömts nödvändigt att ändra specialiseringsutbildningens utgångspunkt så att utbildningen utgör affärsverksamhet. Den merfinansiering som anvisas specialiseringsutbildningen kan i begynnelsestadiet anses vara tillräcklig för att det ska vara möjligt att komma överens om och ordna de nya specialiseringsutbildningarna. Om finansiering-

en från undervisnings- och kulturministeriet varaktigt kanaliseras som statliga understöd ökar det administrativa arbetet vid undervisnings- och kulturministeriet samtidigt som högskolornas autonomi i fråga om ordnandet av specialiseringsutbildningar begränsas.

I yttrandena framlades frågor och förslag som ansluter sig till vissa separat reglerade utbildningar (lärar- och psykoterapeututbildningen) och till avgifterna för den öppna universitetsundervisningen och fristående studier. Överenskommelser om ovan nämnda utbildningar kan inte träffas inom ramen för det föreslagna avtalsförfarandet, och frågorna i anslutning till dessa måste bedömas och avgöras separat.

Remissyttrandena om att specialiseringsutbildningen ökar det administrativa arbetet vid Utbildningsstyrelsen har bemötts genom en precisering av bestämmelsen om en offentlig förteckning över specialiseringsutbildningarna. Utifrån remissyttrandena har man också preciserat motiveringen gällande bl.a. bedömningen av marknadsmässigheten, de föreskrivna utbildningarnas ställning och förhållandet mellan specialiseringsutbildningen och licentiatexamen samt lagt till en hänvisning till direktivet om skydd mot strålning.

4.3 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2015 och avses bli behandlad i samband med den.

Samtidigt med denna proposition behandlar riksdagen regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av universitetslagen och yrkeshögskolelagen gällande antagningen av studerande, i vilken föreslås att också 36 § i universitetslagen och 28 § i yrkeshögskolelagen ändras så att ändringarna träder i kraft vid ingången av 2015 samtidigt med ändringarna enligt denna proposition.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag**1.1 Universitetslagen**

7 §. Examina och övrig utbildning samt examensstruktur. Den allmänna bestämmelsen i paragrafens 1 mom. om examina som kan avläggas vid universiteten och om övrig utbildning vid universiteten ska omfatta även specialiseringsutbildning. I övrigt motsvarar momentet innehållsmässigt gällande lagstiftning. I enlighet med gällande lagstiftning kan universiteten också framöver ordna fortbildning och öppen universitetsundervisning. Momentet kompletteras med en definition av öppen universitetsundervisning på motsvarande sätt som den öppna yrkeshögskoleundervisningen definieras i yrkeshögskolelagen.

Specialiseringsutbildningarna är nya helheter som ska integreras i utbildningssystemet och svara mot arbetslivets och de högskoleutbildades behov av kompetens. Specialiseringsutbildningarna utgör varken examensutbildning eller fortbildning utan en egen utbildningsform. Avsikten är att specialiseringsutbildning ska tas fram för ett sådant samhälleligt betydande kompetensbehov av bestående karaktär som kan tillmötesgå genom utbildning som grundar sig på högskolornas forskning och som inte tillhandahålls i form av företagsekonomisk verksamhet. Specialiseringsutbildningen utgör således varken allmänbildande eller hobbyrelaterad utbildning, utbildning som svarar mot ett allmänt fortbildningsbehov eller sådan fortbildning som ordnas på den öppna utbildningsmarknaden, som motsvarar högskolornas och andra organisationers serviceutbud och som konkurrerar med detta. Specialiseringsutbildningarna skiljer sig från examensutbildningen framför allt till sina målsättningar. Specialiseringsutbildningarna siktar inte på en bred kompetensgrund, utan på en mer avgränsad kompetens som behövs i arbetslivet.

Paragrafens 3 mom. ändras så att bestämmelsen enligt vilken bestämmelser om specialiseringsutbildningsområden kan utfärdas genom förordning av undervisnings- och kul-

turministeriet stryks. Framöver ska det inte längre utfärdas bestämmelser om de enskilda specialiseringsutbildningarna på förordningsnivå, utan universiteten ska inom ramen för ett avtalsförfarande fatta beslut om dessa i samråd med företrädare för arbets- och näringslivet.

7 a §. Specialiseringsutbildningar. Denna paragraf är ny. Paragrafen innehåller bestämmelser om de nya specialiseringsutbildningarna vid universiteten.

Enligt paragrafens 1 mom. är specialiseringsutbildning avsedd att genomföras efter högskoleexamen. Specialiseringsutbildningarna är i regel avsedda för personer som har avlagt lägre eller högre högskoleexamen, som redan har varit yrkesverksamma och som behöver stärka sin kompetens i sin expertkarriär. Avsikten är att specialiseringsutbildningarna till sina mål ska grunda sig på utvecklingsbehovet i arbetslivet och att de ska utformas så att de förenar utbildning vid högskolorna och kompetensutveckling i arbetsmiljön och på arbetsplatsen genom inläring i arbetet.

Bestämmelser om specialiseringsutbildningarnas minimiomfattning ska utfärdas genom förordning av statsrådet. En föreskriven minimiomfattning av specialiseringsutbildningarna försäkrar för sin del att alla specialiseringsutbildningar grundar sig på breda kompetenshelheter till skillnad från utbudet på mer kortvarig och snävare fortbildning. Däremot är det inte nödvändigt att föreskriva om någon maximiomfattning, eftersom behoven i arbetslivet i sista hand avgör specialiseringsutbildningarnas faktiska omfattning.

Enligt paragrafens 3 mom. ska det inte framöver föreskrivas om enskilda specialiseringsutbildningar, eftersom beslut om dessa ska tas av högskolorna inom ramen för ett närmare föreskrivet avtalsförfarande. Som specialiseringsutbildning kan ordnas sådan utbildning som motsvarar de bestämmelser om omfattning och allmänna mål för specialiseringsutbildningen som har utfärdats genom förordning av statsrådet med stöd av denna paragraf och som högskolorna sammellan har avtalat om genom iakttagande av bestämmelserna i denna paragraf och be-

stämmelser med stöd av denna. Som specialiseringsutbildningar ska inte betraktas utbildningar i fråga om vilka innehållet, målen eller utformningssättet föreskrivs särskilt.

Närmare bestämmelser om avtal om specialiseringsutbildning och avtalets innehåll ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Avsikten är att högskolorna i samråd ska avtala om åtminstone utbildningarnas benämningar, omfattning, mål och målgrupp och om det sätt på vilket en studerande ska påvisa sin sakkunskap. Också andra angelägenheter kan avtalas efter behov. Dessa kan gälla exempelvis utbildningens struktur, kraven i anslutning till inläring i arbetet, principerna för tillgodoräknande och den målsatta tiden eller avgifterna för utbildningen. Det ömsesidiga samarbetet ska också omfatta uppföljning och framförhållning av utvecklingen inom området för specialiseringsutbildningen. Ett avtal kan ingås för en bestämd tid eller tills vidare.

Inom den utbildning som ordnas som specialiseringsutbildning ska arbetserfarenhet och utbildning kombineras med högskolornas forskningskunskap för att utveckla expertisen. Eftersom målet är att ta fram specialiseringsutbildning för ett sådant samhällsligt betydande kompetensbehov som kan tillmötesgåas genom utbildning som grundar sig på högskolornas forskning och som inte tillhandahålls i form av företagsekonomisk verksamhet, ska också specialiseringsutbildningens samhällsliga behov och förhållande till det övriga utbildningsutbudet bedömas inom ramen för avtalssamarbetet. Det väsentliga är att avgöra utbildningens målgrupp och bedöma huruvida det på utbildningsmarknaden redan finns färdiga utbildningshelheter som ger motsvarande kompetens.

Specialiseringsutbildningarna ska avtalas i enlighet med utbildningsansvaret. Avtalsförfarandet ska vara öppet för alla de universitet som har utbildningsansvar inom det utbildningsområde där specialiseringsutbildningen ordnas, och avtalsparterna ska bestå av alla utbildningsansvariga universitet inom nämnda utbildningsområde eller en majoritet av dessa. Till ett avtal kan ansluta sig förutom universiteten och yrkeshögskolorna inom undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde även Försvarshögskolan inom

försvarsministeriets förvaltningsområde och Polisyrkeshögskolan inom inrikesministeriets förvaltningsområde. Ett enskilt universitet kan besluta att specialiseringsutbildning ska ordnas endast om universitetet som enda universitet har utbildningsansvar inom det aktuella utbildningsområdet. Särskilt viktigt är att högskolorna genom ömsesidigt samarbete avtalar om att antalet olika specialiseringsutbildningar är ändamålsenligt.

Avtalsförfarandet möjliggör också sektorövergripande och för högskolesektorerna gemensamma specialiseringsutbildningar. När avtalsparterna fastställs ska tvärvetenskaplig och sektorövergripande specialiseringsutbildning förläggas till det utbildningsområde till vilket den i huvudsak hör. Vid bestämningen av området kan man stöda sig på en bedömning av vilket område som skapar en sådan examenskompetens som studieinnehållen i den planerade specialiseringsutbildningen primärt bygger på. Utbildningen ordnas inom ramen för utbildningsansvaret.

Avsikten är att specialiseringsutbildningarna ska svara mot de behov av kompetensutveckling som arbetslivet och högskolorna har fastställt i samråd. Därför är ett villkor för att ett avtal enligt denna lag ska kunna uppstå att det under avtalsförfarandet bedrivs ett genuint samarbete med företrädare för arbetslivet. De aktörer som företräder arbetslivet ska fastställas med stöd av syftet och målen för respektive avtal. Att beakta arbetslivets synvinkel innebär att man under avtalsförfarandet skaffar sig en tillräckligt omfattande och mångsidig syn på de utvecklingsbehov som hänför sig till utvecklingen av expertisen inom det aktuella verksamhetsområdet. En synvinkel som representerar endast ett företag inom verksamhetsområdet eller endast en arbetslivsorganisation kan vanligen inte anses vara tillräcklig, utan avtalsförfarandet ska sträva efter en objektiv och mångsidig analys av kompetensutvecklingsbehoven. Ministerierna har i allmänhet god kännedom om kompetensbehoven inom de områden som de företräder. Ett ministerium kan dock inte ensamt företräda det arbetsliv som ett avtal gäller, såvida det inte är fråga om specialiseringsutbildning som ministeriet finansierar inom sitt kompetensområde. Arbetslivets medverkan dokumenteras i avtalet om speci-

aliseringsutbildningen så att det av avtalet framgår vilka aktörer som i avtalsförfarandet har företrätt arbetslivet och på vilket sätt de har deltagit i samarbetet under avtalsförfarandet. Avtalsparter i avtalet är dock högskolorna.

Närmare bestämmelser om ordnandet av utbildning ska likaså utfärdas genom förordning av statsrådet. De universitet som utgör avtalsparter kan ordna specialiseringsutbildning inom ramen för sitt utbildningsansvar. Varje universitet fastställer självt innehållet i den specialiseringsutbildning som ordnas med iakttagande av det som föreskrivs om specialiseringsutbildningar och det som i avtalet mellan högskolorna har avtalats om specialiseringsutbildningen. Universitetet ska också svara för kvalitetssäkringen av den specialiseringsutbildning som ordnas. Universitetet kan i enlighet med 11 § i universitetslagen genomföra specialiseringsutbildningar på finska, svenska eller vid behov också på andra språk.

Specialiseringsutbildningarna kan utgöra samlade helheter eller bestå av delar med egna fastställda innehåll och kompetensmål vilka kan genomföras också separat. Fördelen med ovan nämnda modulstruktur är att den är flexibel, varvid olika utbildningsdelar kan genomföras efter behov och enligt tidtabeller som anpassas till arbetslivets krav. Risken med modulstrukturen är dock att helheten kan splittras. Därför måste universiteten se till att helheten ger en tillräckligt enhetlig expertisgrund. Styrningen är av stor vikt med avseende på hur valet av delar och genomförandet av dessa utfaller. Trots att tidtabellerna är flexibla kan en målsatt genomförandetid ändå fastställas för utbildningarna.

Behoven i arbetslivet kan förutsätta specialisering inom en viss arbetslivssektor även som en del av examensutbildningen. Därför kan det i vissa fall vara motiverat att erbjuda helheter som innehåller bestämda kompetensmål eller delar av sådana helheter både som examensdelar och som specialiseringsutbildning efter examen. En sådan lösning möjliggör smidig omskolning för områden med arbetskraftsbrist. I vissa fall ska kompetenskraven för specialiseringsutbildning kunna motsvara kraven för en del eller delar av

en högskoleexamen. Specialiseringsutbildningar kan fortsättningsvis integreras också i en licentiatexamen i enlighet med universitetens beslut.

För yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården gäller vissa utbildnings- eller behörighetskrav som anknyter till de nuvarande specialiseringsutbildningarna. Dessa bestämmelser hindrar dock inte att regleringen av specialiseringsutbildningarna ses över. Valvira kan bevilja skyddad yrkesbeteckning för sjukhusfysiker, sjukhusgenetiker, sjukhuskemist, sjukhusmikrobiolog och sjukhuscellbiolog också framöver med stöd av specialiseringsutbildning eller annan utbildning med motsvarande innehåll som har genomförts vid ett universitet. Utbildningskraven för experter inom medicinsk fysik kan också framöver fastställas så att de innefattar motsvarande kompetensinnehåll som inom den nuvarande specialiseringsutbildningen och så att man vidare efter behov även hänvisar till personer som har genomfört specialiseringsutbildning för sjukhusfysiker.

De nuvarande bestämmelserna om specialiseringsutbildningarna på förordningsnivå upphävs när lagen träder i kraft, men utbildning med stöd av dessa kan meddelas ännu under en övergångsperiod. Under övergångsperioden är det möjligt att underhandla om specialiseringsutbildningsavtal som ersätter bestämmelserna.

Enligt paragrafens 4 mom. ska en offentlig förteckning föras över avtalen om specialiseringsutbildningar. Avsikten är att i den offentliga förteckningen sammanställa de grundläggande uppgifterna om avtalen om specialiseringsutbildningar. Närmare bestämmelser om förteckningen och de uppgifter som ska föras in i denna ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Meningen är att högskolorna ska vara skyldiga att anmäla de centrala uppgifterna om ett utbildningsavtal till förteckningen. Ur förteckningen ska personer som letar efter lämplig utbildning, högskolor som planerar nya specialiseringsutbildningar, företrädare för arbets- och näringslivet och andra intresserade aktörer få de centrala uppgifterna om avtalen om de befintliga specialiseringsutbildningarna, såsom deras benämningar, omfattning, mål och målgrupp. Förteckningen gör det möjligt att

även följa upp antalet benämningar på specialiseringsutbildningar. Dessutom kan uppgifterna utnyttjas bl.a. för studiehandledningsbehov inom de nationella elektroniska tjänster som tillhandahålls vid respektive tidpunkt.

36 §. Antagning av studerande. Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att universiteten antar också specialiseringsutbildningsstuderande på motsvarande sätt som examensstuderande. Studerandena antas för att genomföra specialiseringsutbildning. På antagningen av specialiseringsutbildningsstuderande ska också i övrigt tillämpas motsvarande bestämmelser som i fråga om examensstuderande.

Det aktuella universitetet ska besluta om grunderna för antagningen av studerande. Om ett universitet på grund av en begränsning av antalet studerande inte kan anta alla sökande, ska likvärdiga antagningsgrunder tillämpas på de sökande. De sökande kan delas in i separata grupper utgående från olika utbildningsbakgrund, varvid likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas på alla sökande i den aktuella gruppen. I fråga om sökande till specialiseringsutbildning kan i bestämmelsen avsedda grupper med olika utbildningsbakgrund bestå av bl.a. personer som har avlagt högskoleexamen inom något annat område och personer som saknar högskoleexamen, dvs. vanligen sådana personer som har avlagt examen på institutnivå. Antagningsgrunderna kan efter behov avtalas som en del av avtalet om specialiseringsutbildningen.

Till skillnad från examensstudier ska sökandet till specialiseringsutbildning stå utanför den gemensamma ansökan. Efter behov ska antagningen dock kunna genomföras genom anlitande av det elektroniska ansökningssystemet.

37 §. Behörighet för studier som leder till högskoleexamen och för specialiseringsutbildning. Till paragrafen ska fogas ett nytt 9 mom. med bestämmelser om behörighet för specialiseringsutbildning, varvid gällande 9 mom. blir ett 10 mom. I det nya 9 mom. föreskrivs om behörighet för specialiseringsutbildning. Dessutom föreslås det att paragrafens rubrik ändras så att den motsvarar det nya innehållet. Lämplig högre högskoleexa-

men och också någon annan lämplig högskoleexamen ska ge behörighet för specialiseringsutbildning. Specialiseringsutbildningen vid universiteten ska i första hand vara avsedd för personer som har avlagt högre högskoleexamen, men också personer som har avlagt lägre högskoleexamen eller både lägre och högre yrkeshögskoleexamen ska vara behöriga att delta i specialiseringsutbildning. Behörigheten med stöd av lägre högskoleexamen är viktig i synnerhet inom de sektorer där en lägre högskoleexamen ger formell kompetens för en viss uppgift på arbetsmarknaden. Sådana examina är exempelvis farmaceutexamen och kandidatexamen inom småbarnspedagogik (barntädgårdslärare). Dessutom kan det i synnerhet inom de specialiseringsutbildningar som ordnas i samarbete mellan yrkeshögskolor och universitet vara viktigt att de som har avlagt yrkeshögskoleexamen har behörighet för att delta i specialiseringsutbildningarna vid universitet.

Högskoleexamen utgör utgångspunkten för behörighet, eftersom den som deltar i specialiseringsutbildning ska inneha sådana allmänna färdigheter och färdigheter inom expertisområdet samt färdigheter inom utbildningsområdet som förutsätts för att genomföra utbildningen och som typiskt utvecklas under högskoleutbildning.

Till studier som avses i paragrafen ska också få antas personer som ett universitet på annat sätt konstaterar ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna. Bestämmelsen ger universiteten möjlighet att själva bedöma de sökandes kunskaper och färdigheter. En sådan person som bestämmelsen avser kan exempelvis vara en sökande som har genomfört de examensdelar eller övriga kompletterande studier som universitetet förutsätter. Möjligheten att delta i specialiseringsutbildning ska på vissa villkor beredas i synnerhet personer som har avlagt tidigare institutexamen och som har varit yrkesverksamma.

För att nå expertis krävs också att personen i fråga verkar i expertuppgifter och i en expertorganisation. Eftersom specialiseringsutbildningarna är avsedda för personer som redan befinner sig i ett expertyrke förutsätts i princip att deltagarna även har arbetserfarenhet. Något allmänt krav på arbetserfarenhet

har ändå inte ställts som villkor för behörigheten för deltagande i utbildning. Universiteten kan beakta arbetserfarenhetsfrågorna när de fastställer antagningsgrunderna för en enskild utbildning.

I övrigt motsvarar paragrafen gällande 37 §.

44 §. Bedömningen av studieprestationer och tillgodoräkning av studier. Det föreslås att paragrafens 3 mom. ändras så att studier som har genomförts eller kompetens som har förvärvats annanstans enligt det aktuella universitets beslut ska kunna räknas till godo inte bara inom examina utan också inom specialiseringsutbildning. Inom specialiseringsutbildning ska universitetens principer för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens tillämpas. Efter behov kan universiteten sinsemellan avtala om principerna för tillgodoräkning som en del av avtalsförfarandet gällande specialiseringsutbildningar.

1.2 Yrkeshögskolelagen

10 §. Undervisningen vid yrkeshögskolorna. Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att yrkeshögskolor får ordna också specialiseringsutbildning. Samtidigt ska omnämmandet av möjligheten att ordna specialiseringsstudier strykas ur paragrafen. I övrigt motsvarar momentet innehållsmässigt den gällande bestämmelsen. Det föreslås att den i bestämmelsen ingående nuvarande benämningen annan vuxenutbildning ersätts med termen fortbildning på motsvarande sätt som i fråga om universiteten.

Liksom specialiseringsutbildningarna vid universiteten är också specialiseringsutbildningarna vid yrkeshögskolorna nya helheter som integreras i utbildningssystemet och som ska motsvara arbetslivets och de högskoleutbildades kompetensbehov. Specialiseringsutbildningarna utgör en egen utbildningsform och varken allmänbildande eller hobbyrelaterad utbildning, utbildning som svarar mot ett allmänt fortbildningsbehov eller sådan fortbildning som ordnas på den öppna utbildningsmarknaden, som motsvarar högskolornas och övriga organisationers serviceutbud och som konkurrerar med detta. Specialiseringsutbildningarna skiljer sig från examens-

utbildningen framför allt i fråga om målen, eftersom dessa jämfört med examensutbildningen siktar på en mer avgränsad kompetens som behövs i arbetslivet.

Framöver ska de nuvarande specialiseringsstudierna vid yrkeshögskolorna, om de uppfyller de föreskrivna villkoren, genom avtalssystemet kunna integreras i specialiseringsutbildningssystemet. Sådana nuvarande specialiseringsstudier som inte integreras i den nya specialutbildningshelheten kan framöver ordnas som fortbildning på företagsekonomiska grunder.

11 a §. Specialiseringsutbildningar. Denna paragraf är ny. Paragrafen ska innehålla bestämmelser om de nya specialiseringsutbildningarna vid yrkeshögskolorna. Paragrafen motsvarar innehållsmässigt den föreslagna nya 7 a § i universitetslagen.

Också specialiseringsutbildningen vid yrkeshögskolorna ska genomföras efter högskoleexamen och är avsedd för personer som redan har skaffat sig erfarenhet i arbetslivet och som behöver stärka kompetensen i sin karriär som expert. Specialiseringsutbildningarnas ska till sina mål grunda sig på utvecklingsbehovet i arbetslivet och utformas så att de förenar utbildning vid högskolorna och kompetensutveckling i arbetsmiljön och på arbetsplatsen genom inläring i arbetet.

Bestämmelser om specialiseringsutbildningens minimiomfattning ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Specialiseringsutbildningarna utgör breda kompetenshelheter till skillnad från utbudet på mer kortvarig och snävare fortbildning. Däremot ska det inte föreskrivas om någon maximiomfattning eftersom behoven i arbetslivet i sista hand avgör specialiseringsutbildningarnas omfattning.

Enligt paragrafens 3 mom. ska beslut om enskilda specialiseringsutbildningar tas inom ramen för ett närmare föreskrivet avtalssamarbete mellan högskolorna. Som specialiseringsutbildning kan ordnas sådan utbildning som motsvarar de bestämmelser om omfattning och allmänna mål för specialiseringsutbildningen som har utfärdats genom förordning av statsrådet med stöd av denna paragraf och som högskolorna sinsemellan har avtalat om genom iakttagande av bestämmel-

serna i denna paragraf och bestämmelser med stöd av denna.

Närmare bestämmelser om avtal om specialiseringsutbildning och avtalets innehåll ska utfärdas genom förordning av statsrådet. Avsikten är att högskolorna i samråd ska avtala om åtminstone utbildningarnas benämningar, omfattning, mål och målgrupp och om det sätt på vilket en studerande ska påvisa sin sakkunskap. Också andra angelägenheter kan avtalas efter behov. Det ömsesidiga samarbetet ska också omfatta uppföljning och framförhållning av utvecklingen inom området för specialiseringsutbildningen. Ett avtal kan ingås för en bestämd tid eller tills vidare. Också specialiseringsutbildningens samhälleliga behov och förhållande till det övriga utbildningsutbudet ska bedömas inom avtals-samarbetet. Det väsentliga är att avgöra målgruppen och bedöma huruvida det på utbildningsmarknaden redan finns färdiga utbildningshelheter som ger motsvarande kompetens.

Specialiseringsutbildningarna ska avtalas i enlighet med utbildningsansvaret. Avtalsförfarandet ska vara öppet för alla högskolor som meddelar utbildning som leder till högskoleexamen inom det område där specialiseringsutbildningen ordnas. Avtalsparterna ska bestå av alla utbildningsansvariga yrkeshögskolor inom nämnda utbildningsområde eller en majoritet av dessa. Med majoritet avses att över hälften av de eventuella avtalsparterna ska ingå i avtalet. En enskild yrkeshögskola kan besluta att specialiseringsutbildning ordnas endast om yrkeshögskolan som enda yrkeshögskola har utbildningsansvar för högskoleexamen inom det område där specialiseringsutbildningen ordnas. Särskilt viktigt är att högskolorna genom ömsesidigt samarbete avtalar om att antalet olika specialiseringsutbildningar är ändamålsenligt.

Efter behov kan också Polisyrkeshögskolan ansluta sig till ett avtal om specialiseringsutbildning. Yrkeshögskolelagen reglerar dock inte Polisyrkeshögskolans möjlighet att ordna specialiseringsutbildningar enligt denna lag. Avtalsförfarandet möjliggör också sektorövergripande och för högskolesektorerna gemensamma specialiseringsutbildningar. När avtalsparterna fastställs ska tvärveten-

skaplig och sektorövergripande specialiseringsutbildning förläggas till det område till vilket den i huvudsak hör. Vid bestämningen av området kan man stöda sig på en bedömning av vilket område som skapar en sådan examenskompetens som studieinnehållen i den planerade specialiseringsutbildningen primärt bygger på.

Avsikten är att specialiseringsutbildningarna ska svara mot de behov av kompetensutveckling som arbetslivet och högskolorna har fastställt i samråd. Därför är ett villkor för att ett avtal enligt denna lag ska kunna uppstå att det under avtalsförfarandet bedrivs samarbete med företrädare för arbetslivet. På motsvarande sätt som för universiteten ska företrädarna för arbetslivet fastställas med stöd av syftet och målen för respektive avtal. Arbetslivets medverkan ska antecknas i avtalet.

Också om ordnandet av utbildning ska närmare bestämmelser utfärdas genom förordning av statsrådet. De yrkeshögskolor som utgör avtalsparter ska kunna ordna specialiseringsutbildning i enlighet med det utbildningsansvar gällande examensutbildning som har fastställts i tillståndet. Varje yrkeshögskola fastställer själv innehållet i den specialiseringsutbildning som ordnas med iakttagande av det som föreskrivs om specialiseringsutbildningar och det som har avtalats i det mellan högskolorna slutna avtalet om specialiseringsutbildningen. Likaså ska yrkeshögskolan svara för kvalitetssäkringen av utbildningen. Yrkeshögskolan kan genomföra specialiseringsutbildningar på finska, svenska eller vid behov även på andra undervisningsspråk än de som anges i tillståndet att ordna utbildning.

Specialiseringsutbildningarna kan utgöra samlade helheter eller bestå av delar med egna fastställda innehåll och kompetensmål vilka kan genomföras också separat. Olika utbildningsdelar ska kunna genomföras utifrån den studerandes inlärningsbehov och tidtabeller som anpassar sig till arbetslivets krav. Yrkeshögskolan ska ansvara för att helheten ger en tillräckligt enhetlig expertisgrund. Styrningen är av stor vikt med avseende på hur valet av delar och genomförandet av dessa utfaller. Efter behov kan också en målsatt genomförandetid fastställas för utbildningarna.

I vissa fall kan efter behov erbjudas helheter som innehåller bestämda kompetensmål eller delar av sådana helheter både som examensdelar och som specialiseringsutbildning efter examen. En sådan lösning möjliggör smidig omskolning för områden med arbetskraftsbrist. I vissa fall kan kompetenskraven för specialiseringsutbildning motsvara kraven för en del eller delar av en högskoleexamen.

Enligt paragrafens 4 mom. ska en offentlig förteckning föras över avtalen om specialiseringsutbildningar. Bestämmelsen motsvarar innehållsmässigt det föreslagna nya 7 a § 4 mom. i universitetslagen. Förteckningen ska vara gemensam för avtal om specialiseringsutbildning vid yrkeshögskolorna respektive universiteten.

25 §. Behörighet för yrkeshögskolestudier. Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 5 mom. med bestämmelser om behörighetsvillkoren för specialiseringsutbildning. Paragrafen motsvarar innehållsmässigt det föreslagna 37 § 9 mom. i universitetslagen. Specialiseringsutbildningen vid yrkeshögskolorna ska i första hand vara avsedd för personer med yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen. Också andra lämpliga högskoleexamina ska ge behörighet. På motsvarande sätt som i paragrafens 2 mom. ska dock också till specialiseringsutbildning kunna antas en person som yrkeshögskolan i övrigt anser ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna även i det fall att personen saknar högskoleexamen. Bestämmelsen ger yrkeshögskolorna möjlighet att själva bedöma de sökandes kunskaper och färdigheter. Möjligheten att delta i specialiseringsutbildning ska på vissa villkor beredas i synnerhet personer som har avlagt tidigare institutexamen och som har varit yrkesverk-samma.

Eftersom specialiseringsutbildningarna är avsedda för personer som redan verkar som experter förutsätts i princip att de som deltar i specialiseringsutbildning också har arbetserfarenhet. Något allmänt krav på arbetserfarenhet har ändå inte heller för yrkeshögskolornas del ställts som behörighetsvillkor för deltagande i utbildning. Yrkeshögskolorna kan beakta arbetserfarenhetsfrågorna när de

fastställer antagningsgrunderna för en enskild utbildning.

28 §. Antagning av studerande och mottagande av studieplats. Det föreslås att paragrafens 1 mom. ändras så att en yrkeshögskola antar också specialiseringsutbildningsstuderande på motsvarande sätt som examensstuderande. På motsvarande sätt som inom examensutbildningen ska en yrkeshögskola också i fråga om specialiseringsutbildning själv få besluta om antagningsgrunderna och utnyttjandet av urvalsprov. På sökandena ska dock tillämpas likvärdiga antagningsgrunder. Bestämmelserna i paragrafens 3 mom. om gemensam ansökan ska dock inte tillämpas på specialiseringsutbildning.

De sökande kan delas in i separata grupper utgående från olika utbildningsbakgrund, varvid likvärdiga antagningsgrunder ska tillämpas på alla sökande i den aktuella gruppen. I fråga om specialiseringsutbildning kan i bestämmelsen avsedda grupper med olika utbildningsbakgrund bestå av bl.a. personer som har avlagt högskoleexamen inom något annat område och personer som saknar högskoleexamen.

37 §. Bedömningen av studieprestationer och tillgodoräknande av studier. Det föreslås att paragrafens 2 mom. ändras så att en studerande förutom vid avläggande av examen även vid genomförande av specialiseringsutbildning enligt vad yrkeshögskolan beslutar får räkna sig till godo studier som han eller hon har slutfört någon annanstans eller kompensera studier som hör till specialiseringsutbildningen med dessa. Inom specialiseringsutbildning ska yrkeshögskolans principer för identifiering och erkännande av tidigare förvärvad kompetens tillämpas. Efter behov kan yrkeshögskolorna sinsemellan avtala om principerna för tillgodoräknande och kompenserings som en del av avtalsförhållandet gällande specialiseringsutbildningar.

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Enligt 7 a § 2 mom. i förslaget om ändring av universitetslagen ska bestämmelser om specialiseringsutbildningarnas gemensamma mål och minimiomfattning utfärdas genom förordning av statsrådet. Motsvarande be-

myndigande att utfärda förordning finns i det föreslagna 11 a § 2 mom. i yrkeshögskolelagen.

Enligt 7 a § 3 mom. i förslaget om ändring av universitetslagen ska närmare bestämmelser om avtal om specialiseringsutbildning, avtalets innehåll och ordnande av utbildningen utfärdas genom förordning av statsrådet. Motsvarande bemyndigande att utfärda förordning finns i det föreslagna 11 a § 3 mom. i yrkeshögskolelagen.

Enligt 7 a § 4 mom. i förslaget om ändring av universitetslagen ska närmare bestämmelser om den offentliga förteckning som ska föras över avtalen om specialiseringsutbildningar och om de uppgifter som ska föras in i denna utfärdas genom förordning av statsrådet. Motsvarande bemyndigande att utfärda förordning finns i det föreslagna 11 a § 4 mom. i yrkeshögskolelagen.

Utkasten till ändring av statsrådets förordning om universitetsexamina och ändring av statsrådets förordning om yrkeshögskolor finns som bilaga till propositionen.

3 Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2015.

I gällande 7 § 3 mom. i universitetslagen finns bestämmelser om vissa specialiseringsutbildningar, och specialiseringsstudier har ordnats med stöd av bestämmelserna om specialiseringsstudier i yrkeshögskolelagen. Dessa bestämmelser upphävs när de nu föreslagna bestämmelserna träder i kraft. Utbildning ordnas dock med stöd av ovan nämnda bestämmelser när lagen träder i kraft, och avtalsförfarandet i samband med de nya formerna av specialiseringsutbildningar kräver en viss övergångstid. Därför föreslås det att det föreskrivs att specialiseringsutbildning som har föreskrivits i statsrådets förordning med stöd av den vid lagarnas ikraftträdande gällande universitetslagen och specialiseringsstudier som har ordnats med stöd av den vid lagarnas ikraftträdande gällande yrkeshögskolelagen ska kunna ordnas fram till den 31 december 2016 eller fram till dess att sådana studerande som före ovan nämnda tidpunkt har påbörjat specialiseringsutbildning har slutfört sina studier.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

I 123 § 1 mom. i grundlagen konstateras att universiteten har självstyrelse enligt vad som närmare bestäms genom lag. Innehållet i och omfattningen av universitetens självstyrelse bestäms dessutom med stöd av 16 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilket vetenskapens, konsens och den högsta utbildningens frihet är tryggad. Friheten inom forskning och undervisning förutsätter att universitetens egna förvaltningsorgan utövar bestämmanderätt inom dessa områden. Propositionen stärker universitetens självstyrelse i och med att bestämmelserna om enskilda specialiseringsutbildningar avskaffas och specialiseringsutbildningarna framöver grundar sig på universitetens egna beslut och avtalssamarbete i stället för på bestämmelser som har utfärdats genom förordning. Huruvida respektive universitet vill delta i avtalssamarbetet grundar sig på frivillighet. Oavsett om ett enskilt universitet deltar eller inte deltar i avtalssamarbetet begränsar detta inte universitetets möjlighet att ordna specialiseringsutbildning i form av fortbildning efter examen. Beslut om innehållet i en enskild specialiseringsutbildning tas av respektive universitet inom ramen för de mål som har avtalats för specialiseringsutbildningen och de föreskrivna allmänna målen.

Avsikten är att högskolorna ska kunna ta ut skäliga avgifter för specialiseringsutbildningarna. För att detta ska vara möjligt är det dock inte nödvändigt att ändra de gällande bestämmelserna om avgiftsbelagd verksamhet. Avsikten är att fastställa ett maximibelopp för avgifterna. Eftersom avgifternas maximibelopp regleras och syftet är att allokera också offentlig finansiering till utbildningarna först genom statsunderstöd och senare via basfinansieringen av högskolorna, är utbildningen för individerna i genomsnitt förmånligare än utbildning som ordnas i form av fortbildning efter examen. Regleringen bidrar till mindre bemedlade individers möjligheter att få också annan utbildning än grundläggande utbildning och främjar på så sätt fullföljandet av den skyldighet som ålagts det allmänna enligt 16 § 2 mom. i grundlagen.

På ovan nämnda grunder kan lagförslagen
behandlas i vanlig lagstiftningsordning.

Med stöd av vad som anförts ovan före-
läggs riksdagen följande lagförslag:

Lagförslag

1.

Lag**om ändring av universitetslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i universitetslagen (558/2009) 7 § 1 och 3 mom., 36 § 1 mom., 37 § och 44 § 3 mom., av dem 7 § 3 mom. sådant det lyder i lag 728/2013 och 36 § 1 mom. sådant det lyder i lag 482/2013, samt
fogas till lagen en ny 7 a § som följer:

7 §

Examina och övrig utbildning samt examensstruktur

Vid universiteten kan avläggas lägre och högre högskoleexamina samt vetenskapliga, konstnärliga och yrkesinriktade påbyggnads-examina. Universiteten kan också ordna specialiseringsutbildning, utbildning som innehåller examensdelar i form av öppen universitetsundervisning eller i övrigt som fristående studier samt fortbildning.

Närmare bestämmelser om examina som kan avläggas vid universiteten, målen för examina, studiernas uppläggning och andra grunder för studierna samt vilka examina som kan avläggas vid de olika universiteten (utbildningsansvar) utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet bestäms det vilken ställning högskoleexamina som avläggs vid universiteten har i högskoleexamenssystemet. Genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet, som bereds i samarbete med universiteten, utfärdas det bestämmelser om den närmare fördelningen av utbildningsansvaret mellan universiteten.

7 a §

Specialiseringsutbildningar

Specialiseringsutbildningar vid universiteten är avsedda att genomföras efter högskoleexamen av personer som redan har varit yrkesverksamma. Specialiseringsutbildning-

arna främjar professionell utveckling och specialisering med målet att skapa kompetens inom expertisområden som saknar utbildningsutbud på marknadsmässiga villkor.

Bestämmelser om specialiseringsutbildningarnas gemensamma mål och minimiomfattning utfärdas genom förordning av statsrådet. Som specialiseringsutbildning ordnas inte sådan utbildning som universiteten ordnar i form av affärsverksamhet enligt 5 § 2 mom.

Som specialiseringsutbildning får ordnas endast sådan utbildning vars grunder universiteten sinsemellan har avtalat om. Under avtalsförfarandet ska samarbete bedrivas med företrädare för arbets- och näringslivet. Närmare bestämmelser om avtal om specialiseringsutbildning, avtalets innehåll och ordnande av utbildningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

En offentlig förteckning ska föras över avtalen om specialiseringsutbildningar. Närmare bestämmelser om den offentliga förteckningen och de uppgifter som ska föras in i den utfärdas genom förordning av statsrådet.

36 §

Antagning av studerande

De studerande antas av universitetet. En studerande antas för att avlägga både lägre och högre högskoleexamen, någondera av dessa examina eller påbyggnadsexamen eller för att genomföra specialiseringsutbildning.

37 §

Behörighet för studier som leder till högskoleexamen och för specialiseringsutbildning

Till studier som leder till endast lägre högskoleexamen eller till både lägre och högre högskoleexamen kan den antas som har avlagt

1) examen som avses i lagen om anordnande av studentexamen (672/2005),

2) yrkesinriktad grundexamen som omfattar minst tre år eller motsvarande tidigare studier,

3) sådan yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen, specialyrkesexamen som avses i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998), eller motsvarande tidigare examen, eller

4) utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Vad som i 1 mom. föreskrivs om behörighet för studier som leder till högskoleexamen gäller också behörighet för sådan utbildning som leder till högre högskoleexamen och som universitetet ordnar så att lägre högskoleexamen inte ingår i utbildningen.

Till studier som endast leder till högre högskoleexamen kan antas den som har avlagt

1) lämplig lägre högskoleexamen,

2) lämplig yrkeshögskoleexamen, eller

3) lämplig utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Universitetet kan förutsätta att den som antas till studier som leder till högre högskoleexamen enligt 3 mom. genomför högst ett år av kompletterande studier för att inhämta de färdigheter som behövs i utbildningen. När en studerande antas till studier som leder till enbart juris magisterexamen, är den lämpliga examen som avses i 3 mom. rättsnotarieexamen eller en motsvarande utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Till studier som leder till vetenskaplig eller konstnärlig påbyggnadsexamen kan den antas som har avlagt

1) lämplig högre högskoleexamen,

2) lämplig högre yrkeshögskoleexamen, eller

3) lämplig utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Universitetet kan förutsätta att den som antas till studier som leder till vetenskaplig eller konstnärlig påbyggnadsexamen genomför behövliga kompletterande studier för att inhämta de färdigheter som behövs i utbildningen.

Till studier som leder till yrkesinriktad påbyggnadsexamen kan den antas som har avlagt

1) lämplig högre högskoleexamen, eller

2) lämplig utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Närmare bestämmelser om behörighet för studier som leder till yrkesinriktad påbyggnadsexamen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Till specialiseringsutbildning kan den antas som har avlagt lämplig högskoleexamen.

Till de studier som avses i denna paragraf får också antas som universitetet på något annat sätt konstaterar ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

44 §

Bedömningen av studieprestationer och tillgodoräknande av studier

En studerande får vid avläggande av examen eller genomförande av specialiseringsutbildning enligt vad universitetet beslutar räkna sig till godo studier som han eller hon har genomfört vid en annan inhemsk eller utländsk högskola eller vid en annan läroanstalt samt ersätta studier som hör till examen eller till specialiseringsutbildningen med andra studier på samma nivå. En studerande får enligt vad universitetet beslutar räkna sig till godo studier samt ersätta studier som hör till examen eller till specialiseringsutbildningen också genom kunskaper som visats på något annat sätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Specialiseringsutbildningar som uppfyller vad som föreskrivs i statsrådets förordning eller undervisnings- och kulturministeriets

förordning som har utfärdats med stöd av 7 § december 2016 eller tills de studerande som
 3 mom. sådant momentet lydte vid ikraftträ- inlett studierna före nämnda datum har slut-
 dandet av denna lag får ordnas tills den 31 fört sina studier.

2.

Lag**om ändring av yrkeshögskolelagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i yrkeshögskolelagen (932/2014) 10 § 1 mom., 28 § 1 mom. och 37 § 2 mom. samt fogas till lagen en ny 11 a § och till 25 § ett nytt 5 mom. som följer:

10 §

Undervisningen vid yrkeshögskolorna

En yrkeshögskola meddelar inom ramen för sitt tillstånd undervisning som leder till högskoleexamen och yrkespedagogisk lärarutbildning. Dessutom får yrkeshögskolan ordna specialiseringsutbildning, utbildning som innehåller delar av examina i form av öppen yrkeshögskoleundervisning eller i övrigt som fristående studier samt fortbildning. En yrkeshögskola ska utfärda betyg över studier som slutförts vid yrkeshögskolan. Bestämmelser om betyg som utfärdas av en yrkeshögskola utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 a §

Specialiseringsutbildningar

Specialiseringsutbildningar vid yrkeshögskolorna är avsedda att genomföras efter högskoleexamen av personer som redan varit yrkesverksamma. Specialiseringsutbildningarna främjar professionell utveckling och specialisering med målet att skapa kompetens inom expertisområden som saknar utbildningsutbud på marknadsmässiga villkor.

Bestämmelser om specialiseringsutbildningarnas gemensamma mål och minimiömfattning utfärdas genom förordning av statsrådet. Som specialiseringsutbildning ordnas inte sådan utbildning som yrkeshögskolorna ordnar i form av affärsverksamhet enligt 5 § 3 mom.

Som specialiseringsutbildning får endast sådan utbildning ordnas vars grunder yrkeshögskolorna sinsemellan har avtalat om. Under avtalsförfarandet ska samarbete bedrivas med företrädare för arbets- och näringslivet. Närmare bestämmelser om avtal om specialiseringsutbildning, avtalets innehåll och ordnande av utbildningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

En offentlig förteckning ska föras över avtalen om specialiseringsutbildningar. Närmare bestämmelser om den offentliga förteckningen och de uppgifter som ska föras in i den utfärdas genom förordning av statsrådet.

25 §

Behörighet för yrkeshögskolestudier

Till specialiseringsutbildning kan den antas som har avlagt lämplig högskoleexamen eller som yrkeshögskolan anser ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

28 §

Antagning av studerande och mottagande av studieplats

De studerande antas av yrkeshögskolan. De studerande antas för att avlägga yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen eller för att genomföra specialiseringsutbildning.

37 §

Bedömning av studieprestationer och tillgodoräknande av studier

En studerande får vid avläggande av examen eller genomförande av specialiseringsutbildning enligt vad yrkeshögskolan beslutar räkna sig till godo studier som han eller hon har genomfört vid en annan inhemsk eller utländsk högskola eller vid någon annan läroanstalt samt ersätta studier som hör till examen eller till specialiseringsutbildningen med

andra studier på samma nivå. En studerande får enligt vad yrkeshögskolan beslutar räkna sig till godo studier samt ersätta studier som hör till examen eller till specialiseringsutbildningen också genom kunskaper som visats på något annat sätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Yrkesinriktad specialiseringsstudier enligt de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag får ordnas tills den 31 december 2016 eller tills de studerande som inlett specialiseringsstudierna före nämnda datum har slutfört sina studier.

Helsingfors den 14 november 2014

Statsminister

ALEXANDER STUBB

Undervisnings- och kommunikationsminister *Krista Kiuru*

1.

Lag**om ändring av universitetslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i universitetslagen (558/2009) 7 § 1 och 3 mom., 36 § 1 mom., 37 § och 44 § 3 mom., av dem 7 § 3 mom. sådant det lyder i lag 728/2013 och 36 § 1 mom. sådant det lyder i lag 482/2013, samt
fogas till lagen en ny 7 a § som följer:

Gällande lydelse

7 §

Examina och övrig utbildning samt examensstruktur

Vid universiteten kan avläggas lägre och högre högskoleexamina samt vetenskapliga, konstnärliga och yrkesinriktade påbyggnads-examina. Universiteten kan också ordna fort-bildning och öppen universitetsundervisning.

Föreslagen lydelse

7 §

Examina och övrig utbildning samt examensstruktur

Vid universiteten kan avläggas lägre och högre högskoleexamina samt vetenskapliga, konstnärliga och yrkesinriktade påbyggnads-examina. Universiteten kan också ordna *specialiseringsutbildning, utbildning som innehåller examensdelar i form av* öppen univer-sitetsundervisning *eller i övrigt som fristående studier samt fortbildning.*

Närmare bestämmelser om examina som kan avläggas vid universiteten, målen för examina, studiernas uppläggning och andra grunder för studierna samt vilka examina som kan avläggas vid de olika universiteten (utbildningsansvar) utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet bestäms det vilken ställning högskoleexamina som avläggs vid universiteten har i högskole-examenssystemet. Genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet, som bereds i samarbete med universiteten, utfärdas det bestämmelser om den närmare fördelningen av utbildningsansvaret mellan universiteten, *om specialiseringsutbildningarnas specialområden och utbildningsprogram samt om vilka specialiseringsutbildningsområden och utbildningsprogram som finns vid varje universitet.*

Närmare bestämmelser om examina som kan avläggas vid universiteten, målen för examina, studiernas uppläggning och andra grunder för studierna samt vilka examina som kan avläggas vid de olika universiteten (utbildningsansvar) utfärdas genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet bestäms det vilken ställning högskoleexamina som avläggs vid universiteten har i högskoleexamenssystemet. Genom förordning av undervisnings- och kulturministeriet, som bereds i samarbete med universiteten, utfärdas det bestämmelser om den närmare fördelningen av utbildningsansvaret mellan universiteten.

7 a §

Specialiseringsutbildningar

Specialiseringsutbildningar vid universiteten är sådana utbildningar för personer som redan har varit yrkesverksamma som är avsedda att genomföras efter högskoleexamen och som främjar professionell utveckling och specialisering med målet att skapa kompetens inom sådana expertisområden som saknar utbildningsutbud på marknadsmässiga villkor.

Bestämmelser om specialiseringsutbildningarnas gemensamma mål och minimi omfattning utfärdas genom förordning av statsrådet. Som specialiseringsutbildning ordnas inte sådan utbildning som universiteten ordnar i form av affärsverksamhet enligt 5 § 2 mom.

Som specialiseringsutbildning kan ordnas sådan utbildning vars grunder universiteten sinsemellan har avtalat om. Under avtalsförfarandet ska samarbete bedrivas med företrädare för arbets- och näringslivet. Närmare bestämmelser om avtal om specialiseringsutbildning, avtalets innehåll och ordnande av utbildningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

En offentlig förteckning ska föras över avtalen om specialiseringsutbildningar. Närmare bestämmelser om den offentliga förteckningen och de uppgifter som ska föras in i den utfärdas genom förordning av statsrådet.

36 §

Antagning av studerande

De studerande antas av universitetet. En studerande antas för att avlägga både lägre och högre högskoleexamen, någondera av dessa examina eller påbyggnadsexamen.

36 §

Antagning av studerande

De studerande antas av universitetet. En studerande antas för att avlägga både lägre och högre högskoleexamen, någondera av dessa examina eller påbyggnadsexamen *eller för att genomföra specialiseringsutbildning.*

37 §

Behörighet för studier som leder till högskoleexamen

Till studier som endast leder till lägre högskoleexamen eller till både lägre och högre högskoleexamen kan antas den som har avlagt

- 1) examen som avses i lagen om anordnande av studentexamen (672/2005),
- 2) yrkesinriktad grundexamen som omfattar minst tre år eller motsvarande tidigare studier,
- 3) sådan yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen, specialyrkesexamen eller motsvarande tidigare examen som avses i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998), eller
- 4) utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Vad som i 1 mom. föreskrivs om behörighet för studier som leder till högskoleexamen gäller också behörighet för sådan utbildning som leder till högre högskoleexamen och som universitetet ordnar så att lägre högskoleexamen inte ingår i utbildningen.

Till studier som endast leder till högre högskoleexamen kan antas den som har avlagt

- 1) lämplig lägre högskoleexamen,
- 2) lämplig yrkeshögskoleexamen, eller
- 3) lämplig utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Universitetet kan förutsätta att den som antas till studier som leder till högre högskoleexamen enligt 3 mom. fullgör högst ett år av kompletterande studier för att inhämta de färdigheter som behövs i utbildningen. När en studerande antas till studier som enbart leder till juris magisterexamen, är den lämpliga examen som avses i 3 mom. rättsnotarieexamen eller en motsvarande utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Till studier som leder till vetenskaplig eller konstnärlig påbyggnadsexamen kan antas den som har avlagt

- 1) lämplig högre högskoleexamen,
- 2) lämplig högre yrkeshögskoleexamen, eller

37 §

Behörighet för studier som leder till högskoleexamen och för specialiseringsutbildning

Till studier som leder till endast lägre högskoleexamen eller till både lägre och högre högskoleexamen kan antas den som har avlagt

- 1) examen som avses i lagen om anordnande av studentexamen (672/2005),
- 2) yrkesinriktad grundexamen som omfattar minst tre år eller motsvarande tidigare studier,
- 3) sådan yrkesinriktad grundexamen, yrkesexamen, specialyrkesexamen eller motsvarande tidigare examen som avses i lagen om yrkesinriktad vuxenutbildning (631/1998), eller
- 4) utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Vad som i 1 mom. föreskrivs om behörighet för studier som leder till högskoleexamen gäller också behörighet för sådan utbildning som leder till högre högskoleexamen och som universitetet ordnar så att lägre högskoleexamen inte ingår i utbildningen.

Till studier som endast leder till högre högskoleexamen kan antas den som har avlagt

- 1) lämplig lägre högskoleexamen,
- 2) lämplig yrkeshögskoleexamen, eller
- 3) lämplig utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Universitetet kan förutsätta att den som antas till studier som leder till högre högskoleexamen enligt 3 mom. genomför högst ett år av kompletterande studier för att inhämta de färdigheter som behövs i utbildningen. När en studerande antas till studier som leder till enbart juris magisterexamen, är den lämpliga examen som avses i 3 mom. rättsnotarieexamen eller en motsvarande utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Till studier som leder till vetenskaplig eller konstnärlig påbyggnadsexamen kan antas den som har avlagt

- 1) lämplig högre högskoleexamen,
- 2) lämplig högre yrkeshögskoleexamen, eller

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

3) lämplig utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Universitetet kan förutsätta att den som antas till studier som leder till vetenskaplig eller konstnärlig påbyggnadsexamina fullgör behövliga kompletterande studier för att inhämta de färdigheter som behövs i utbildningen.

Till studier som leder till yrkesinriktad påbyggnadsexamen kan antas den som har avlagt

- 1) lämplig högre högskoleexamen, eller
- 2) lämplig utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Närmare bestämmelser om behörighet för studier som leder till yrkesinriktad påbyggnadsexamen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Till de studier som avses i denna paragraf får också antas den som universitetet på annat sätt konstaterar ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

44 §

Bedömningen av studieprestationer och tillgödoräkande av studier

En studerande får vid avläggande av examen enligt vad universitetet beslutar räkna sig till godo studier som han eller hon har genomfört vid en annan inhemsk eller utländsk högskola eller vid en annan läroanstalt samt ersätta studier som hör till examen med andra studier på samma nivå. En studerande får enligt vad universitetet beslutar räkna sig till godo studier samt ersätta studier i examen också genom kunskaper som visats på annat sätt.

3) lämplig utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Universitetet kan förutsätta att den som antas till studier som leder till vetenskaplig eller konstnärlig påbyggnadsexamen genomför behövliga kompletterande studier för att inhämta de färdigheter som behövs i utbildningen.

Till studier som leder till yrkesinriktad påbyggnadsexamen kan antas den som har avlagt

- 1) lämplig högre högskoleexamen, eller
- 2) lämplig utländsk utbildning som i landet i fråga ger behörighet för motsvarande högskolestudier.

Närmare bestämmelser om behörighet för studier som leder till yrkesinriktad påbyggnadsexamen utfärdas genom förordning av statsrådet.

Till specialiseringsutbildning kan antas den som har avlagt lämplig högskoleexamen.

Till de studier som avses i denna paragraf får också antas den som universitetet på något annat sätt konstaterar ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

44 §

Bedömningen av studieprestationer och tillgödoräkande av studier

En studerande får vid avläggande av examen *eller genomförande av specialiseringsutbildning* enligt vad universitetet beslutar räkna sig till godo studier som han eller hon har genomfört vid en annan inhemsk eller utländsk högskola eller vid en annan läroanstalt samt ersätta studier som hör till examen *eller till specialiseringsutbildningen* med andra studier på samma nivå. En studerande får enligt vad universitetet beslutar räkna sig till godo studier samt ersätta studier *som hör till examen eller till specialiseringsutbildningen* också genom kunskaper som visats på något annat sätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Specialiseringsutbildningar som uppfyller vad som föreskrivs i statsrådets förordning eller undervisnings- och kulturministeriets

*förordning som har utfärdats med stöd av 7 §
3 mom. sådant momentet lydde vid ikraftträ-
dandet av denna lag får ordnas tills den 31
december 2016 eller tills de studerande som
inlett studierna före nämnda datum har slut-
fört sina studier.*

2.

Lag**om ändring av yrkeshögskolelagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i yrkeshögskolelagen (932/2014) 10 § 1 mom., 28 § 1 mom. och 37 § 2 mom. samt
fogas till lagen en ny 11 a § och till 25 § ett nytt 5 mom. som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

10 §

10 §

*Undervisningen vid yrkeshögskolorna**Undervisningen vid yrkeshögskolorna*

En yrkeshögskola meddelar inom ramen för sitt tillstånd undervisning som leder till högskoleexamen och yrkespedagogisk lärarutbildning. Dessutom får yrkeshögskolan ordna utbildning som innehåller delar av examina i form av öppen yrkeshögskoleundervisning eller i övrigt som fristående studier *samt yrkesinriktade specialiseringsstudier och annan vuxenutbildning*. En yrkeshögskola ska utfärda betyg över studier som slutförts vid yrkeshögskolan. Bestämmelser om betyg som utfärdas av en yrkeshögskola utfärdas genom förordning av statsrådet.

En yrkeshögskola meddelar inom ramen för sitt tillstånd undervisning som leder till högskoleexamen och yrkespedagogisk lärarutbildning. Dessutom får yrkeshögskolan ordna *specialiseringsutbildning*, utbildning som innehåller delar av examina i form av öppen yrkeshögskoleundervisning eller i övrigt som fristående studier *samt fortbildning*. En yrkeshögskola ska utfärda betyg över studier som slutförts vid yrkeshögskolan. Bestämmelser om betyg som utfärdas av en yrkeshögskola utfärdas genom förordning av statsrådet.

11 a §

Specialiseringsutbildningar

Specialiseringsutbildningar vid yrkeshögskolorna är sådana utbildningar för personer som redan har varit yrkesverksamma som är avsedda att genomföras efter högskoleexamen och som främjar professionell utveckling och specialisering med målet att skapa kompetens inom sådana expertisområden som saknar utbildningsutbud på marknadsmässiga villkor.

Bestämmelser om specialiseringsutbildningarnas gemensamma mål och minimifattning utfärdas genom förordning av statsrådet. Som specialiseringsutbildning ordnas inte sådan utbildning som yrkeshögskolorna ordnar i form av affärsverksamhet enligt 5 § 3 mom.

Som specialiseringsutbildning kan ordnas sådan utbildning vars grunder yrkeshögskolorna sinsemellan har avtalat om. Under avtalsförfarandet ska samarbete bedrivas med företrädare för arbets- och näringslivet. Närmare bestämmelser om avtal om specialiseringsutbildning, avtalets innehåll och ordnande av utbildningen utfärdas genom förordning av statsrådet.

En offentlig förteckning ska föras över avtalen om specialiseringsutbildningar. Närmare bestämmelser om den offentliga förteckningen och de uppgifter som ska föras in i den utfärdas genom förordning av statsrådet.

25 §

Behörighet för yrkeshögskolestudier

Till specialiseringsutbildning kan antas den som har avlagt lämplig högskoleexamen eller som yrkeshögskolan anser ha tillräckliga kunskaper och färdigheter för studierna.

28 §

Antagning av studerande och mottagande av studieplats

De studerande antas av yrkeshögskolan. De studerande antas för att avlägga yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen.

28 §

Antagning av studerande och mottagande av studieplats

De studerande antas av yrkeshögskolan. De studerande antas för att avlägga yrkeshögskoleexamen eller högre yrkeshögskoleexamen eller för att genomföra specialiseringsutbildning.

37 §

Bedömning av studieprestationer och tillgodoräknande av studier

En studerande får vid avläggande av examen enligt vad yrkeshögskolan beslutar räkna sig till godo studier som han eller hon har genomfört vid en annan inhemsk eller utländsk högskola eller vid någon annan läroanstalt samt ersätta studier som hör till examen med andra studier på samma nivå. En studerande får enligt vad yrkeshögskolan beslutar räkna

37 §

Bedömning av studieprestationer och tillgodoräknande av studier

En studerande får vid avläggande av examen eller genomförande av specialiseringsutbildning enligt vad yrkeshögskolan beslutar räkna sig till godo studier som han eller hon har genomfört vid en annan inhemsk eller utländsk högskola eller vid någon annan läroanstalt samt ersätta studier som hör till examen eller till specialiseringsutbildningen

Gällande lydelse

sig till godo studier samt ersätta studier i examen också genom kunskaper som visats på annat sätt.

Föreslagen lydelse

med andra studier på samma nivå. En studerande får enligt vad yrkeshögskolan beslutar räkna sig till godo studier samt ersätta studier *som hör till examen eller till specialiseringsutbildningen* också genom kunskaper som visats på något annat sätt.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Yrkesinriktad specialiseringsstudier enligt de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av denna lag får ordnas tills den 31 december 2016 eller tills de studerande som inlett specialiseringsstudierna före nämnda da-tum har slutfört sina studier.

1.

Statsrådets förordning**om examina och specialiseringsutbildningar vid universitet**

I enlighet med statsrådets beslut
upphävs i statsrådets förordning om universitetsexamina (794/2004) 11 § och 24 §,
ändras förordningens rubrik samt 1 § och 26 §, av dem 1 § sådan den lyder i förordning 1136/2009 och 26 § sådan den lyder i förordning 1039/2013, samt
fogas till förordningen ett nytt 4 a kap. som följer:

1 §

Tillämpningsområde

I denna förordning föreskrivs om lägre och högre högskoleexamina, vetenskapliga och konstnärliga påbyggnadsexamina och specialiseringsutbildningar vid universitet som avses i universitetslagen (558/2009). Bestämmelser om de yrkesinriktade påbyggnadsexamina som avläggs vid universiteten utfärdas separat.

4 a kap.

Specialiseringsutbildning

20 a §

Specialiseringsutbildningens mål samt påvisande av kompetens

Målet för specialiseringsutbildningen vid universiteten är att den studerande utgående från sin utbildningsbakgrund och arbetserfarenhet

1) kan sköta krävande expertuppgifter inom sådana arbetslivssektorer som har fastställts inom ramen för avtalsförfarandet enligt 7 a § 3 mom. i universitetslagen,

2) behärskar den vetenskapliga specialkompetens i yrket som en expertroll förutsätter samt dess kopplingar till omgivningen,

3) genom utnyttjande av vetenskaplig forskningsinformation eller metoder inom konstnärlig verksamhet kan analysera, utvär-

dera och utveckla yrkespraxis inom sitt specialiseringsområde,

4) inom sitt specialiseringsområde kan vara expert i sammanslutningar och nätverk.

Expertisen visas på det sätt som fastställs i avtalsförfarandet enligt 7 a § 3 mom. i universitetslagen.

20 b §

Specialiseringsutbildningens omfattning

Specialiseringsutbildningarna omfattar minst 30 studiepoäng.

20 c §

Avtal om specialiseringsutbildning

För att ett avtal enligt 7 a § 3 mom. i universitetslagen ska uppkomma ska avtalsparterna utgöra en majoritet av de universitet som har i bilagan till denna förordning föreskrivet utbildningsansvar inom det utbildningsområde inom vilket specialiseringsutbildningen ordnas. De parter som företräder arbetslivet och det sätt på vilket de har deltagit i avtalsförfarandet ska antecknas i avtalet.

I ett avtal om specialiseringsutbildning ska det avtalas åtminstone om specialiseringsutbildningens benämning, omfattning, mål och målgrupp samt det sätt på vilket en studerande ska visa sin sakkunskap.

Ett universitet kan ansluta sig till ett avtal om specialiseringsutbildning också efter att avtalet har ingåtts. De ursprungliga avtalsparterna är skyldiga att som avtalsparter god-

känna alla de universitet som har sådant utbildningsansvar inom det område inom vilket specialiseringsutbildningen ordnas som föreskrivs i denna förordning och i en med stöd av 7 § 3 mom. i universitetslagen utfärdad förordning av undervisnings- och kulturministeriet. Parterna ansluter sig till avtalet genom att underteckna det ursprungliga avtalsdokumentet.

20 d §

Ordnanande av specialiseringsutbildning

Universiteten kan ordna specialiseringsutbildning enligt sitt utbildningsansvar. Ordnanandet av specialiseringsutbildning förutsätter att universitetet i fråga är part i ett avtal enligt 20 c §.

20 e §

Offentlig förteckning över specialiseringsutbildningar

I den offentliga förteckningen över specialiseringsutbildningar ska införas uppgifter om parterna i ett avtal enligt 7 a § 3 mom. i universitetslagen, avtalets giltighet och benämningen på och grunderna för specialiseringsutbildningen enligt vad som har överenskommits i avtalet. De grunder som ska införas i förteckningen är utbildningens omfattning, mål och målgrupp. I förteckningen kan också införas andra nödvändiga uppgifter om avtalet. Förteckningen förs av Utbildningsstyrelsen.

Avtalsparterna är skyldiga att anmäla uppgifterna om ett avtal till den offentliga förteckningen. På motsvarande sätt är även ett universitet som på grund av avsaknad av andra utbildningsansvariga universitet inom det aktuella specialiseringsområdet ordnar specialiseringsutbildning genom eget beslut skyldigt att anmäla uppgifterna om specialiseringsutbildningen till förteckningen.

Utbildningsstyrelsen ska hålla ett elektroniskt dokument med gällande avtal om specialiseringsutbildningar tillgängligt för allmänheten.

26 §

Betyg och intyg

Universitetet ger den studerande ett examensbetyg över avlagd högre eller lägre högskoleexamen. Examensbetyget ska innehålla uppgifter om

1) examensbenämning och utbildningsområde,

2) huvudämne i examen, en helhet som kan jämföras med huvudämnet eller utbildningsprogrammet,

3) specialiseringsutbildning som eventuellt ingår i examen,

4) det centrala innehållet i examen,

5) den studerandes språkkunskaper; vid anteckning av språkkunskaperna ska 19 § i statsrådets förordning om bedömning av kunskaper i finska och svenska inom statsförvaltningen (481/2003) beaktas.

I fråga om betyg över en examen som har avlagts som påbyggnadsutbildning vid universitetet tillämpas vad som föreskrivs i 1 mom. 1—4 punkten.

För en examen enligt 11 § 2 mom. i universitetslagen som har avlagts på något annat språk än finska eller svenska utfärdas också ett examensbetyg på finska eller svenska och ges utöver den examensbenämning på finska eller svenska som finns i bilagan till förordningen även en examensbenämning på engelska enligt vad som nämns i bilagan.

Om den utbildning som leder till examen i enlighet med 3 § 2 mom. har ordnats som utbildning som leder till en eller flera examina tillsammans med ett eller flera finska eller utländska universitet, ska det av betyget framgå vilka andra examina och examensbetyg som beviljas på basis av samma utbildning samt vilka andra universitet som har beviljat examen.

Universitetet ger en studerande ett intyg över specialiseringsutbildning som den studerande har genomfört. Av intyget ska framgå specialiseringsutbildningens benämning och utbildningens centrala innehåll.

Till den som har avlagt examen eller genomfört studier vid universitetet ger universitetet en sådan bilaga till examensbetyget eller intyget som är avsedd särskilt för internationellt bruk. I bilagan ges tillräckliga uppgifter

om universitetet, de studier och studieprestationer som avses i examensbetyget eller intyget samt nivån på dem och deras ställning i utbildningssystemet.

Universitetet ger även under studiernas gång på begäran ett intyg till den studerande över genomförda studier.

Om det i examen ingår sådana studier i lärarutbildningen som avses i 19 §, antecknas i examensbeviset den behörighet som studierna medför enligt förordningen om behörighetsvillkoren för personal inom undervisningsväsendet (986/1998).

Ett universitet där det är möjligt att fullgöra en studieprestation som hör till de studier i lärarutbildningen som avses i 19 § kan på ansökan utfärda ett intyg över att den sökande på annat sätt än genom studier som ingår i de föreskrivna behörighetsvillkoren visat att han eller hon har inhämtat kunskaper och färdigheter som motsvarar studieprestationen. Universitetet får ställa som villkor för utfärdande av intyget att den sökande genomför kompletterande studier.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2015.

2.

Statsrådets förordning**om ändring av statsrådets förordning om yrkeshögskolor**

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om yrkeshögskolor (/2014) 10 § 1 mom. samt
fogas till 3 § ett nytt 7 mom. och till förordningen nya 6 a–6 c § och en ny 17 a § som följer:

3 §

Studiernas dimensionering och omfattning

—————
 Omfattningen av specialiseringsutbildningarna är minst 30 studiepoäng.

6 a §

Specialiseringsutbildningens mål samt påvisande av kompetens

Målet för specialiseringsutbildningen vid yrkeshögskolorna är att den studerande utgående från sin utbildningsbakgrund och arbetserfarenhet

1) kan sköta krävande expertuppgifter inom sådana arbetslivssektorer som har fastställts inom ramen för avtalsförfarandet enligt 11 a § 3 mom. i yrkeshögskolelagen,

2) förvärvar behärskande av den fördjupade specialkompetens eller sektorsövergripande helhet som utgör en förutsättning för sakkunighet,

3) med utgångspunkt i forskning eller metoder inom konstnärlig verksamhet kan utvärdera och utveckla yrkespraxis inom sitt specialområde,

4) inom sitt eget specialområde kan vara expert i sammanslutningar och nätverk.

Expertisen visas på det sätt som fastställs i avtalsförfarandet enligt 11 a § 3 mom. i yrkeshögskolelagen.

6 b §

Avtal om specialiseringsutbildning

För att ett avtal enligt 11 a § 3 mom. i yrkeshögskolelagen ska uppkomma ska avtalsparterna utgöra en majoritet av de yrkeshögskolor som meddelar undervisning som leder till yrkeshögskoleexamen med därtill förenad examensbenämning inom det område inom vilket specialiseringsutbildningen ordnas. De parter som företräder arbetslivet och det sätt på vilket de har deltagit i avtalsförfarandet ska antecknas i avtalet.

I ett avtal om specialiseringsutbildning ska avtalas åtminstone om specialiseringsutbildningens benämning, omfattning, mål och målgrupp samt det sätt på vilket en studerande ska åvisa sin sakkunskap.

En yrkeshögskola kan ansluta sig till ett avtal om specialiseringsutbildning också efter att avtalet har ingåtts. De ursprungliga avtalsparterna är skyldiga att som avtalsparter godkänna alla de yrkeshögskolor som meddelar undervisning som leder till yrkeshögskoleexamen med därtill förenad examensbenämning inom det område inom vilket specialiseringsutbildningen ordnas. Parterna ansluter sig till avtalet genom att underteckna det ursprungliga avtalsdokumentet.

6 c §

Ordande av specialiseringsutbildning

Specialiseringsutbildning kan ordnas av de yrkeshögskolor som i enlighet med examina och examensbenämningarna i sina tillstånd meddelar undervisning som leder till yrkeshögskoleexamen inom det område inom vil-

ket specialiseringsutbildningen ordnas. Ordandet av specialiseringsutbildning förutsätter att yrkeshögskolan i fråga är part i ett avtal enligt 11 a § 3 mom. i yrkeshögskolelagen.

10 §

Betyg och intyg

Yrkeshögskolan ger den studerande ett examensbetyg över avlagd examen. Intyg ges också över genomförd specialiseringsutbildning.

— — — — —

17 a §

Offentlig förteckning över specialiseringsutbildningar

I den offentliga förteckningen över specialiseringsutbildningar ska införas uppgifter om parterna i ett avtal enligt 11 a § 3 mom. i yrkeshögskolelagen, avtalets giltighet och benämningen på och grunderna för specialiseringsutbildningen enligt vad som har överenskommit i avtalet. De grunder som ska införas i förteckningen är utbildningens omfattning, mål och målgrupp. I förteckningen kan också införas andra nödvändiga uppgifter om avtalet. Förteckningen förs av Utbildningsstyrelsen.

seringsutbildningen enligt vad som har överenskommit i avtalet. De grunder som ska införas i förteckningen är utbildningens omfattning, mål och målgrupp. I förteckningen kan också införas andra nödvändiga uppgifter om avtalet. Förteckningen förs av Utbildningsstyrelsen.

Avtalsparterna är skyldiga att anmäla uppgifterna om ett avtal till den offentliga förteckningen. På motsvarande sätt är även en yrkeshögskola som på grund av avsaknad av andra utbildningsansvariga yrkeshögskolor inom det aktuella specialiseringsområdet ordnar specialiseringsutbildning genom eget beslut skyldig att anmäla uppgifterna om specialiseringsutbildningen till förteckningen.

Utbildningsstyrelsen ska hålla ett elektroniskt dokument med gällande avtal om specialiseringsutbildningar tillgängligt för allmänheten.

—————
Denna förordning träder i kraft den 1 januari 2015.